

38. archy - ročníku 1937. sbírka III.

administrace (expedice): Stará Říše, Morava

UPOZORNĚNÍ! Někteří odběratelé dosud nezaplatili za minulá čísla Archů. Těm připadáme k tomuto číslu složenku s označením A** a prosíme, aby příslušnou částku 25 Kč (A36. 12 Kč, A37. 6 Kč, A38. 7 Kč) co nejdříve laskavě poukázali.

38. archy v září léta Páně 1937 obsahují:

<i>Tanner T. J.</i> : O vznešenosti mešní oběti	4
Hlostina mistra Eckharta	6
<i>Louis Lavelle</i> : Genese myšlenky	6
<i>Hans Carossa</i> : Prábába, báseň	2
<i>Max Mell</i> : Malířská legenda	6
<i>Jacques de Lacretelle</i> : „Sarn“ od Mary Webbové	6
<i>Balmes</i> : Umění jak dojíti pravdy (pokračování)	4
<i>Bohuslav Reynek</i> o Bremondovi a F. X. Šaldovi	2
Administracní zadina	8
Orientačních	4
Obrázky, Velamen a list Zádušní	5
Uspořádal a vydal <i>Vilém Onatrný</i> : Praha-Strážnice 980	

ARCHY vycházejí čtyřikrát do roka. Předlatné na rok 1937 jest 30 Kč. Toto číslo 38. est za 7 Kč. Tiskem Václava Horáka v Prošjově a Viktora Dvořáka v Mor. Budějovích. Novinová sazba povolena řed. pošt a zlegrafů v Brně č. 10013-IIIa-1937, podací úřad Stará Říše.

P. Matěj Tanner T. J.:

O vznešenosti mešní oběti.

Oběť mše svaté jest věc ze všech největší a nejzávažnější, nad níž Bůh nemůže nic k své poctě většího a důstojnějšího učiniti ani vynalézti. V ní totiž Bůh je darován Bohu, a tím tolik uctíván, kolik si zaslouží býti uctíván, takže se plně vyhová té míře důstojenství, která mu náleží k jeho kultu. Nemůže tudíž ani žádnou stvořenou odměnou dostatečně odměniti a nahraditi cenu byt' jedině mše, jelikož mše má nekonečnou zásluhu, jako samá krvavá oběť Kristova. Proto kdykoli ji kněz slouží, působí Bohu tolik chutnosti, cti a zalíbení, kolik jí v Bohu nezpůsobí všichni pospolu lidé, andělé a svatí jak na nebi, tak na světě, po celou věčnost, všemi svými skutky, chválami a zásluhami. Více činí, než kdyby vytvořil celý svět, ano tisíc světů a všechny možné lidi a tvory: milejší a vítanější věc poskytuje, než kdyby horoucím úsilím všech skutečných i mož-

ných tvorů Boha chválil. Poněvadž by v těchto všech Boha chválil a oslavoval jako tvor, a skrze tvora; avšak ve mši ctí a velebí Boha jako Bůh, ježto zastává osobu Boží, a Bohem Boha chválí. Odtud nelze si ani představit, jaká je důstojnost a blaženost kněze, který den co den tak může Boha sloužením mše chváliti, velebiti a oslavovati, jak si Bůh zaslouží a jak toho je hoden, takže Bůh větší pocty vymáhati nemůže: tak jej těšiti a obveselovati, jak nikdy nebudou moci po celou věčnost všichni svatí spolu s nejblahoslavenější Pannou: sám pak svou mší Boha takřka znova činí navenek blaženým, a to větší .blažeností blaženým, než jakou měl po celou věčnost před tím, poněvadž tehdy nikdy nebyl uctíván a veleben skrze obětování Boha sobě k vůli: z čehož nutně čerpá jakoby nekonečnou rozkoš. Potom kdykoliv kněz slouží, dává Kristu novou jsoucnost a nové bytí pravdivým vytvářením těla a duše v hostii, což připadá Kristu velevítaným a jako největší dobro: ježto se mu tím dává příležitost, aby na novém místě takto rozmnožen a

opakován, mohl znovu Boha oslavovati, a nejen na nebi nebo jiných místech, kde již před tím trvá, nýbrž též na tom místě, kde kněz konsekruje, jemu se obětovati, a pro něho se ponížiti a zničiti. Jelikož totiž Bůh jest toho nejvíc hodný, aby se Kristus pro něho také i zničil a ztratil své bytí, a proměnil se v nic, Kristus by to s největší radostí učinil, kdyby to Bůh chtěl. Poněvadž to však v plné míře vykonati nemůže, aby se totiž naprosto zničil, činí to přece z části a se stejnou platností v této oběti, v níž přepodstatněním se mu dostává nového bytí a odlišně vytvořeného od toho, které má v nebesích, a když byl v ní od kněze, to jest od druhého sebe (poněvadž kněz tehdy zastává Krista, a tudíž mravně jest samým Kristem), obětován nevýslovnými způsoby a nějaký čas jej velebil, sestupuje ochotně s největší touhou do žaludku, rozplývá se v páchnoucích slinách a ve špíně, aby tam k vůli zalíbení Božímu opět toto své nově získané bytí ztratil, a pokud skrze ně trvá, přestal býti na světě. Ó, jaká útěcha, dobrý Bože, odtud pro kněze, zvláště

v smrtelném zápase!, jestliže každého dne takovou Bohu, takovou Kristu útěchu dopřával, a byl příčinou tak nevýslovného a neskonaleho zalíbení. Jistě je to věc zhola nepostižitelná, že na samojediném knězi závisí (neboť on, chce-li, může sloužiti), aby Bůh novým způsobem navelek byl blažen, nové jakoby nebe aby získal, a Kristus aby nově zde trval: pročez, slouží-li vždy hodně mši svatou, může od Boha neomylně očekávati nesčíslná dobra a nejjistější milosrdenství: neboť veškeré tyto, tak nekonečně Boha potěšující úkony, nějakou částkou mravně patří samému knězi a mohou mu býti do jisté míry připsány, ježto na něm záleželo, aby je Bůh získal nebo nezískal. Zda nevidíš, ó kněže, nekonečné a téměř nezměrné štěstí své? a je-li možno, abys třebas jen jednou některý den, můžeš-li, a to snadno, opomenul sloužiti mši pro nějakou, řekněme, zábavu, hostinu nebo dobrý doušek? Správně dí sv. Vavřinec Justinianus: »Kdo, ač může svého Pána požívati, nepožívá, snadno tím dává na jevo, že o svého Pána nedbá.« Svatý

opat Odilo, jak stojí v jeho životě, po 56 let svého kněžství nikdy neopomenul sloužit mše svaté a z toho byl v hodince smrti posilován obzvláštní útěchou: proto chtěl, aby mu vypočítali počet mší, jakého dosáhly za tolik let; činil pak tento počet mší 20.510. A právem: poněvadž jak praví týž sv. Vavřinec Justinianus v řeči o díle Kristově: »Žádná oběť Bohu milejší se nepřináší, ať k vyjádření chvály, ať k díkučinění, ať k dosažení prominutí, ať k zasloužení slávy, než přesvaté tajemství Těla a Krve Kristovy.« A kdykoli je kněz opomene obětovati bez zákonité překážky, pokud na něm jest, jak dí sv. Bonaventura (v traktátu o přípravě na mši, kap. 5), »zbavuje sv. Trojici slávy, a anděly radosti, hříšníky odpuštění, spravedlivé milosti, duše v očištění pomoci, Církev nesmírného dobrodiní, sebe sama léku a posily.« A sice takové posily, která, jak dí sv. Tomáš (č. 3, ot. 79, čl. 1), »přináší týž účinek, jaký způsobilo utrpení Kristovo ve světě«. Když tedy tento úkon jest tolik milý Bohu a světu prospěšný, a mimo to děje se ve jménu a v za-

stoupení Kristově, zřejmě z toho následuje, že se musí vykonávati s jakýmsi serafickým a víc než lidským zápalem, s andělskou čistotou: takže nikoli neprávem řekl svatý Isidor Pelusiánský (kn. 2, list 205): »Takový má býti rozdíl mezi knězem a kterýmkoli jiným řádným mužem, jako se liší nebe od země.« Proto dí sv. Jan Zlatoústý (homilie 41. na sv. Mat.): »Ničím se Bůh víc neuráží, než je-li kdo nehodný vyznačen kněžskou důstojností.« Ano i sám Kristus řekl v jednom zjevení sv. Kateřině Senenské (Dial. kap. 124): »Věz, že požaduji od kněží v této Svátosti takovou čistotu, jakou jen může míti člověk v tomto životě: a kdyby to bylo možné, doporučovalo by se, aby též i sama andělská přirozenost se v této Svátosti očistila.« Proto je to nejen bezbožné, nýbrž i zcela podivné, obírá-li se kdo při tomto tak posvátném úkonu a při této strašlivé oběti ve své mysli něčím jiným, než tím, co dělá: a zatím, co zachází s Tělem Božím a Bohu je předkládá, srdcem nehodně jinam těká po tvorech: čeká ho zajisté strašlivý soud za tuto bezbožnost

a za tento projev pohrdání vůči velebnosti Boží.

Ze spisu P. Matěje TANNERA T. J. *Cruentum Christi sacrificium, in incruento Missae sacrificio explicatum* (Praha 1710) přeložil J. Vašica.

P. Matěj TANNER, provinciál jezuitský v Čechách, rodem z Plzně (*28 února 1630 - † 8. února 1692 v Praze), do řádu vstoupil již r. 1646, pak učil naukám humanitním a filosofii v Praze. V Olomouci učil theologii, zvláště vykládal Tomáše Aquinského. Vrátiv se do Prahy spravoval tu kolej staroměstskou i novoměstskou. Rektorem universitním byl r. 1572 a 1674. Provinciálem zvolen r. 1676 a dvakráte byl delegován do Říma k volbě generála řádového. Jako provinciál pečoval horlivě o zachování kázně, nedbaje při tom rodu ani hodností osob, sám také přísně se jí řídě. Vydal v Praze r. 1666 *Historii o hoře Olivetské blíže Štramberka na Moravě*. Z latiny přeložil *Bič Kristův na bezbožné v chrámu Páně a rozpustilé při službách Božích* 1673). Latinský spis jeho *Těžký soud* podle přání arcibiskupova přeložen do němčiny (Jir. II. 286; „ČČM.“, 1883 a 1885).

Hostina mistra Eckharta

Do Kolína nad Rýnem přišel chudý člověk, který hledal chudobu a chtěl žít v pravdě. Potkal pannu, která ho oslovila: Milé dítě, nechtěl bys se mnou pro Boží lásku pojísti? Řekl: Rád!

Když jedli, řekla: Najez se řádně a nestyď se! Odpověděl: Kdybych jedl mnoho, byla by to chyba, kdybych jedl málo, nebylo by to také v pořádku. Budu jíst, jako jí chudý člověk.

Panna se otázala: Pro lásku Boží mi řekni, kdo je chudý člověk?

Odpověděl: To se pozná na třech věcech. Za prvé, že v něm je mrtvo všechno, co patří přírodě, za druhé, že se nikdy nemůže dosytit žádostí po Bohu, za třetí, že nikomu tak nepřeje bídu a chudobu, neduživost a opovržení a každou hořkost, jako sobě.

Na to panna: To je mi velmi dobře známo. Ale, pro Boží lásku mi řekni, jaká je chudoba *vnitřního* člověka?

Odpověděl: Ta se pozná na třech věcech. Za prvé,

na úplném odloučení se od všech tvorů v čase a věčnosti. Za druhé, na nejvážnější pokoře vnitřního a vnějšího člověka, za třetí na jeho vroucnosti a myslí, která se bez ustání povznáší k Bohu.

Panna řekla: *Takovou řeč slyším ráda!* Ale nyní mně, prosím tě, pro lásku Boží řekni, co je chudoba ducha, o které náš Pán pravil: Blahoslavení chudobní duchem.

Tážete se příliš mnoho, namítl.

Ona ale zvolala: Ještě nikdy se mi nezdálo, že by bylo dosti otázek, které se týkají cti Boží a spásy člověka!

Tehdy chudý muž odpověděl: Máte pravdu. Chudoba ducha se poznává dle tří věcí. Za prvé, že pro člověka neexistuje nic, kromě Boha, v čase i věčnosti. Za druhé, že člověk *nehledá Boha vně sebe, ale v sobě* a tak tvoří si věčnou blaženost. Za třetí, že člověk nepřenáší svůj duchovní statek s jednoho místa na druhé, jako nějaký majetek.

Otázala se: Což nesmí náš duchovní otec, náš mistr, nosit své kázání ze své cely na kazatelnu?

Odpověděl: Ne, to nemá!

Otázala se: A proč?

Odpověděl: Čím je co časovější, tím je tělesnější, čím tělesnější, tím časovější.

Zvolala: *Vskutku, duch nepřichází z Čech!*

A on odpověděl: Slunce, které svítí v Kolíně nad Rýnem, svítí také v Praze na město.

Tehdy pozvala panna k hostině mistra písem, takže byli tři, navázala opět na slova chudobného muže a řekla: Vysvětli mně to jasněji!

Ale chudý muž odpověděl: Nehodí se, abych to vysvětloval, když je přítomen mistr.

Tu řekl mistr: Kdo nemůže pravdu postihnout vnitřně, nechť ji miluje vně a jistě ji najde vnitř.

Panna zvolala: Buď Bůh pochválen, tahle hostina je co nejlépe zaplácena!

Na to chudý muž: A nyní vy, panno, zaplatíte víno!

Odpověděla: Ráda!

Zeptal se: Řekněte mi dobrá panno, pro lásku Boží, podle čeho může člověk poznat díla Ducha Svatého ve své duši?

Odpověděla: To pozná podle tří věcí. Za prvé, že mu den ze dne ubývá náruživosti, pokud se týkají smyslů i těla. Za druhé, že mu den ze dne přibývá

na milosti Boží. Za třetí, že svoje působení s láskou a vážností více obrací k bližnímu, než k sobě samému.

Namítl: To vyvolení přátelé našeho Pána vyplnili docela - a dodal: Ale já se táži pro lásku Boží, jak duchovní člověk poznává, že Bůh je přítomen při jeho modlitbě a konání ctností?

Na to ona: To se pozná dle tří věcí. Za prvé, že se mu dostane darů, kterými Bůh obdarovává své vyvolené: opovržení světa a utrpení těla. Za druhé, že tím více v něm vzrůstá milost Boží, čím více v něm roste láska k Bohu. Za třetí, že Bůh nikdy člověka neopouští, i když mu ukazuje novou cestu pravdy.

Odpověděl: Jistě tomu bude tak! Ale pro lásku mi řekněte: Jak člověk poznává, že všechna jeho díla se dějí podle nejvyšší božské vůle?

Odpověděla: To pozná podle tří věcí. Za prvé, že mu nikdy nechybí čisté svědomí. Za druhé, že svojí vůlí nikdy neodpírá vůli Boží. Za třetí, že nebeský Otec rodí v něm svého Syna ustavičným zasahováním.

Tu vpadl mistr: Kdyby byl každý dluh tak dobře

zaplacen, jako toto víno, byla by mnohá duše v životě věčném, místo v očištcí!

Chudý muž řekl: Co se tu má ještě zaplatit, připadá na mistra.

Ale mistr řekl: Milé děti, jen si vyprávějte sami, pro Boha a pro lásku, a nechte starého muže na pokoji!

Tu chudý muž opáčil: Mistře, nech jen lásku působit z ní samé!

A panna se otázala: Pro lásku mi otče řekni, podle čeho člověk poznává, že je dítětem nebeského Otce?

Mistr odpověděl: Děti, slyšte tedy o třech věcech, dle nichž člověk poznává, že je dítětem nebeského Otce. Za první, že člověk dělá všechno z čisté lásky k Bohu. Za druhé, že přijímá od Boha se stejnou vděčností všechno, co se mu přihází, nechtě dobré, nebo odporné. Za třetí, že svoji naději nikdy neskládá v žádného tvora, ale jen na Boha.

Tu se otázal chudšas: Dobrý mistře, pro lásku mi pověz, podle čeho člověk poznává, že je v něm činna pravá ctnost?

Mistr odpověděl: To se poznává dle tří věcí. Za

prvé, že miluje Boha jen k vůli Bohu. Za druhé, že miluje dobro k vůli dobru. Za třetí, že miluje pravdu k vůli pravdě. A mistr mluvil dále: Milé děti, pro lásku mi povězte, jak člověk pozná, zda žije podle pravdy?

Panna odpověděla: To se poznává podle toho, že všechny jeho skutky jsou mu svědectvím, či se drží pravdy, kterou slovy hlásá.

Chudás poznamenal: To je dobré. Ale ještě lepší je, má-li vnitřně *více* pravdy, než jeho slova hlásají.

Mistr řekl: Bůh buď pochválen!

Na to panna: Vy jste mistr, jehož pravda byla třikrát vyzkoušena na kathedře v Paříži. Poučte nás pro lásku Boží, jak má člověk žít se svými díly, když pravdu hlásá?

Ale chudás vpadl: Bylo by lépe, kdyby někdo dokazoval svoje mistrovství v samé *pravdě*, než třikrát na kathedře v Paříži!

Tu řekl mistr: Co jsem měl odpovědět, bylo mi právě řečeno.

To je hostina mistra Eckharta.

O MOCI POKORY.

Člověku skutečně pokornému všechno se musí vyplnit. Bůh a pokorný člověk nejsou dva, ale jedno. Bůh nemůže jinak, *musí se rozlítí* do člověka vpravdě pokorného. Pokorný člověk nemusí Boha prosit, může Bohu *poroučet*! Pokorný člověk má takovou moc nad Bohem, jak ji Bůh má sám nad sebou. Kdyby takový člověk byl v pekle, musel by Bůh přijít za ním do pekla a peklo by se muselo stát rájem. Bůh musel by tak nutně jednat. Je nucen tak činit, protože bytí takového člověka je božským bytím a božské bytí je jedno s Božím bytím.

JAK SE STÁVÁ MUŽ MUŽEM.

Mistr Eckhart řekl: Kdo dává přednost něčemu před druhým a komu je Bůh milejší v něčem jiném než v druhém, to je ještě hrubý člověk, daleký (Bohu), ještě dítě. Komu je ale Bůh ve všech věcech rovnaký, ten se stal mužem. A komu jsou všichni tvorové jen vedlejší cestou a odcizováním (od Boha), s tím to je správné.

Byl též tázán: Chce-li člověk vyjít ze sebe samého, má-li se ještě starat o běžné (přirozené) věci? Řekl: Boží břímě je lehké, jeho úděl sladký - stačí, chtít to! A co je strašné pro člověka nevycvičeného, je radostí srdce tomu, kdo se drží v otěžích. Nikdo není Boha mocen, než ten, jenž je až do základu mrtev.

O ČINNÉM ŽIVOTĚ.

Mistr Eckhart řekl, že žádný člověk nedojde v tomto životě tak daleko, aby se nemusel projevovat vnějšími díly. Neboť i když se oddá životu nazíravému, nemůže přestat jen na sobě, jsa pln čistou plností, ta musí z něho vytékat a činným životem se projevovat. Člověk, který nic nemá, může být štědrým, protože je to vůle, která chce dávat. Má-li ale člověk velká bohatství a nic nedává, jistě nemůže být nazván štědrým. Právě tak nemůže být ctnostný člověk, který ctnost *nevykonává*, je-li k ní čas a příležitost. A proto: ti, kteří se cvičí jen v nazíravém životě a ne také v dílech vnějších, uzavírajíce se úplně před vnějším světem, ti jsou všichni oklamáni a stojí to s nimi špatně.

To pravím já, člověk, stojící v životě nazíravém, jenž by se mohl a měl osvoboditi ode všech vnějších děl, pokud je v nazírání. Ale potom musí se osvědčiti ve vnějších dílech, protože nikdo nemůže se oddat nazíravému životu vždy a bezpodmínečně - a tak se stává život činný *držením* (ein Halt) života nazíravého.

STŘEDISKO JEDNÁNÍ.

Řekl jsem to už častěji: Kdož chtějí začít dobrý život, musejí to dělat tak jako ten, kdo kreslí kruh. Nasadil-li správně do středu a ten má pevný, bude kruh dobrý. Rozumějme: Člověk nechť se nejprve učí, aby jeho srdce pevně se zapustilo v Bohu, pak bude ve všech svých dílech stálý. Neboť je-li srdce nestálé, nic mu nepomáhá, i když se pouští do velkých děl.

VÝŠKA A HLOUBKA.

Kdo chce přijít k podstatě Boha, do jeho velikosti, musí nejprve přijít ke své vlastní podstatě, do své malosti. Neboť nikdo nemůže poznati Boha, kdo

nejprve nepoznal sebe. Musí vstoupit do své nízkosti a do Boží niternosti, do toho, co je nejnížší i co je nejvyšší, neboť tam se sbíhá, co může Bůh dokázat (s námi).

POKOJ DÁVÁ SVOBODU VEŠKERÉMU POHYBU.

Duše musí se s celou silou rozbít (brechen) do svého světla. Ze síly a světla vzniká požár, láska. Tak musí duše celou svou mocí se probít k božskému pořádku. O tomto pořádku duše nyní promluvíme. Jeden pohanský mistr říká: Přírozené světlo, vznášející se nad duší, je tak jasné a čisté a tak sebe sama miluje, že duše se souží, nemůže-li toto přírozené světlo na sebe rozlít, pokud její nižší síly nejsou uspořádány pod silou nejvyšší. Přírozené světlo je tak vysoko, že se dotýká okruhu andělů, a tak souží nejnížší síly, že se do nich nikdy nerozlévá a duší nikdy neprotéká, pokud se nejnížší síly neuspořádají pod sílu nejvyšší a nejvyšší síly pod nejvyšší Pravdu. Je-li vojsko uspořádáno, pak je pacholek *pod* rytířem a rytíř *pod* hrabětem a

hrabě pod vévodou. A protože všichni chtějí mít pokoj, pomáhá jeden druhému.

Tak má být i každá síla duše poddána druhé a pomáhat jí bojovat, aby mohl být jasný pokoj a klid v duši. V tomto smyslu říkají naši mistři: plný pokoj dává svobodu veškerému pobytu.

CELÝ SVĚT JE VE MNĚ, JSEM-LI BLAŽEN.

Kdyby Bůh dal najednou mé duši vše, co stvořil nebo ještě by mohl stvořiti, ale sebe nikoli, a zůstal jen o vlásek mne dalek, mé duši by to nestačilo a nebyl bych blažen. Jsem-li však blažen, pak je ve mně celý svět a Bůh, a kde jsem, tam je Bůh, a kde je Bůh, tam jsem já.

Přel. z díla Meister Eckhart, Deutsche Predigten und Traktate. Ausgewählt und eingeleitet von Fr. Schultze-Maizier, Insel Verlag, Leipzig, stran 450.
M. Š.

LOUIS LAVELLE:
GENESE MYŠLENKY.

Na vydání nového díla p. Maurice Blondela, nadepsaného *La Pensée* (Alcan), třeba pohlížeti jako na filosofickou událost. Od své slavné these o *Činnosti*, jež vyšla r. 1893, jež však vznítla tolik sporů a jež od té doby nebyla znova vydána, p. Blondel neustal rozvinovati zářivou činnost jak svými přednáškami, tak četnými články. Ale v těchto čtyřiceti letech přemítal a připravoval podrobný celkový výklad své filosofie, jež již první svazek leží teď před námi.

Nauka Blondelova jest naukou duchovního vzletu, jež se však liší ode všech nauk, s nimiž by ji mohli nezkušené snadno másti: neboť místo aby se pohlíželo na tento vzmach jako na immanentní princip dění, odkrývá nám v sobě přítomnost a výzvu moci transcendentní, bez níž bychom nemohli ani cítiti, co nám chybí, ani předstihnouti to, co jsme, ani se probuditi k životu vnitřnímu, jenž není setkán leč z virtualit a slibů, ani konečně realizovati, rozhodováním bez ustání obnovovaným, osud (určení) nám vlastní. Jest původností činnosti, že nás zavazuje pustiti se do díla a že nám dovoluje sebe předstihnouti: jest vyjitím ze sebe, jež předpokládá vždy úkon

důvěry ve vesmír. Dává nám vniknouti do reálna, ale zákrokem, jenž nepřestává nás obohacovati. Právě činností se každá bytost tvárná: a »kdo není činný, ničí«. (Kdo nekoná, bývá ukonán.) Takto činnost nás vytváří vibrujícím spolupůsobením k tomu, co jest. A má odkryti naši hlubokou vůli, která se shoduje s povinností, totiž s vůlí Boha. Od té chvíle činnost jest již příznáním naší osobní nedostatečnosti a nuzoty; ale je to příznání, jež jest plodné; neboť jím se v nás zrodí nekonečné dychtění, jež nás rozehrá (rozvlí, rozhoupá) zároveň jako povolání a jako milost. »Bůh miluje prázdné nádoby«; ale jen proto, aby je naplnil svou přítomností, svou silou a svým světlem.

Často se stanovoval mezi myšlením a činností jistý druh kontrastu (protivy), jakoby první snažilo se nám představovati toliko reálno, kdežto druhá měla se do něho vložit, aby s ním spolupracovala. Blondel tento kontrast zamítá. Vypravuje, že Sorbona se tehdy podivila, že chtěl studovati činnost a ne ideu činnosti, když přece předmětem jeho knihy bylo ukázati vzdálenost, která je odlučovala. V témže smyslu bylo by možno říci, že myšlenka, kterou se dnes snaží uchopiti, jest myslící činností a nikoliv idea myšlenky, ba ani prostá myšlenka ideje: je to myšlenka živoucí, ne toliko postavená proti reálnu,

nýbrž v reálno vkořeněná, v reálno, jež by bez ní neexistovalo, a jemuž přidává stále více bohatství a významu. A aby učinil tento podnik stejně radikálnějším a nebezpečnějším, p. Blondel nebojí se nám říci, že to, co chce studovati, jest myšlenka nikoliv v tom, co osvětluje, totiž v samém díle poznání, nýbrž ve svém ohnisku svítícím, totiž přímo v tom zdroji světla, k němuž, zdá se, pohled by se nemohl nikdy obrátiti, aby neoslepl.

V takovémto hledání p. Blondel se ani tak nesnaží, aby sestrojil nějaký systém, jako aby zůstával vždy pokud možno blízko zkušenosti: slibuje si, že zastihne myšlenku při práci, když jest v činnosti, při čemž její neskonale složitá hra předstihuje vždy těsnost našich pojetí. Nebudou se mu tudíž vyčítati všechny opatrnosti, ani všechny okliky, zacházky (záhyby), jichž využívá, aby pronikl skrze všechny činnosti částečné nebo příživnické, které je skrývají, až k tomu živoucímu srdci myšlenky, v němž třeba zaujmouti postavení, abychom pochopili její genesi a různé fáse jejího spontanního vystupování. Různé filosofické nauky vyjadřují všechny o myšlence jisté perspektivy obmezené: neběží ani tak o to, aby se z nich zvolila »ta pravá«, jako aby se sjednotily v jistý druh synopse a polyfonie, schopných vyvolati celé její bohatství.

Právě myšlenka klade všechny problémy, a právě ona činí ze samého reálna problém. Často se též myslí, že svou nejdokonalejší a nejčistší formu bere na se v kritickém pochybování, jež podřizuje vesmír jakési analýze, a vyvolává v něm jistou mnohonásobnost nesmířitelných prvků. A proto se stává, že se mezi přírodou a samou myšlenkou odkrývá někdy jakási antinomie: neboť jedna konstruuje a druhá rozlučuje; jedna řeší problémy, dříve než jsou kladeny, kdežto druhá přetvořuje i jejich řešení v problém neřešitelný. Ale tím, když přivtělí (sloučí) myšlenku k reálnu, Blondel ukazuje v ní zcela jinou spolehlivost: v jeho očích, tam, kde život může prouditi, uvažování, jež nepřestává jej poháněti, musí též prouditi. Myšlenka nemůže nalézati kontradiktorickým to, co reálno sdružuje. Nestačí dokazovati pohyb tím, že kráčíme, jak to činil Diogenes, aby odpověděl na vývody Zenonovy: jest třeba sledovati Zenona na jeho vlastním území a ukázati, že se mýlí.

Snad se bude zdáti příliš smělou idea této genese myšlenky, jež se nám tu předkládá. Neboť jest myšlenka schopna sama sebe zploditi? A je-li tomu tak, není-liž dokonalá od svého prvního kroku, jak to vidíme u Descartesa, jenž zapuzuje pochybnost, odkrývá v samé pochybnosti přítomnost myšlenky cele celičké? K prvnímu bo-

du odpovíme, že ačkoliv myšlenka jest vnitřním úkonem, jenž se nepřestává sám tvořiti, jest především jakousi virtualitou, která jest nám dána, a s jejímž výkonem si sami musíme poraditi. Závisí ovšem od příčiny, která jí dává bytí; ale tato příčina jí dává též hodnotu býti sama příčinou svého vlastního konání a svého vlastního rozvoje. K druhému bodu Blondel zamítá másti myšlenku s jasným vědomím; neboť toto předpokládá podmínky, bez nichž by nebylo, a jež jsou zahrnuty a integrovány skrze ni. Takto není dovoleno zapomínati, že vzrůst vědomí jest právě v přírodě a přírodou umožněn.

Odtud sám onen výraz *myšlenky kosmické*, jehož používá p. Blondel, aby charakterisoval první etapu myšlenky, dříve než se stane v každém z nás tou myšlenkou myslící, na niž ji chtěl Descartes převést. Snad mnohému přijde na mysl, že myšlenkou kosmickou jest obnovována duše světa starých, ačkoliv svět by nebyl tady definován jako myšlenka vtělená a trvalá, než aby byl zakořeněn vnitřní vzlet, jímž tato myšlenka připravuje svůj vzrůst a své osvobození. Myšlenka kosmická jest, protože jest třeba, aby myšlenka myslící sestrojila vlastní podmínky existence, aby vybudovala tajný dům a, abychom tak řekli, vnější ulitu pro sebe, a na pohled prostornější než sama, v němž bude sledovati vlastní vývoj.

Ale tato ulita nestačí, aby ji uvěznila; neboť myšlenka není s tohoto světa, ač ho potřebuje; a jestli jej proniká, organisuje a osvěcuje, tu také nepřestává nikdy z něho unikati a jej překonávati.

Jest v myšlence zároveň jistý požadavek spojení (vázání, svazku) a universálnosti, což Blondel nazývá jejím vzhledem *noetickým*, a nevýslovná zvláštnost, kterou nazývá jejím vzhledem *pneumatickým*, jenž jako jakési dýchání předkládá neustávající činnosti a reakce (des actions et des réactions) každé bytosti s jeho prostředím. Nuže, vesmír nám již sám představuje tento dvojí ráz: jest celek, ale nepřestává se dítí spoluprací bytostí odloučených. Na plánu fysickém reálno se nám již jeví v té formě vlnění (chvění, pohybu vlnitého) nebo rytmu, jenž jest směsí rozpětí a umdlení (ochabnutí) a jakoby tlukotem srdce dění: na rovině biologické se nám jeví ve formě assimilace (spodobování), jež činí z organismu kruh stejně otevřený a zavřený, svínutý na sebe a čerpající mimo sebe výživu vlastního života. A celý svět svědčí, že jest v něm přítomna myšlenka, která jej oživuje a která jej tvární, snažíc se určitě utvořiti společnost rozdílných bytostí, schopných zároveň mysliti a býti myšlenu, z nichž každá jest čím dál tím více jedna, a jež jsou všechny čím dál tím více sjednoco-

vány: »*Multiplicemini . . . ut unum sitis.*«

•

Již v této první formě myšlenka nemůže být definována prostou věrností předmětu (objektu); připouští ještě jistou mocnost iniciativní a pravou plodnost. Jest pohřížena do světa, který pořádá a jež pozdvihuje. Ale tento svět není nikdy pro ni než jakási nuzota, kterou má opravit, a než trhlina, kterou má naplnit. Také myšlenka kosmická není sama než náčrtek vědomí nebo myšlenky myslící: nikoliv že tato jest spojitým pokračováním oné, neboť jest jí naopak transcendentní, ale potřebuje druhé jako potraviny a jako odskokového můstku. A p. Blondel rád popisuje tento úsvit právě myšlenky, která, podobná rannímu probuzení, předpokládá stále znovu začínaný úkon, jenž nás vrací neurčitě nám samým: právě ji popisuje Platon pod jménem Vzpomínání. Toto ustavičné obrozování se pozornosti jest bezpochyby známkou jejího božského původu; ukazuje, že »náleží-li myšlenka tomuto světu hlubokými úvazky, v jistém jiném smyslu nás od něho odděluje, že není z tohoto světa, ale v tomto světě jako v něm nejsoucí«. A právě proto, aby lépe dosvědčila svou neodvislost vzhledem k světu, ustavuje řeč, totiž úmyslné značky, jež jsou nástroji analýsy reálna a obcování lidí vespolek: jsou to klíče, jež nám otevírají její království.

Jakmile vědomí se rodí, obsahuje svůj předmět a jej předstihuje. A bera za svůj výrok Boutrouxův: »Nežijeme a nemyslíme leč pro to, co ještě není,« p. Blondel nám podivuhodně praví: »Rodící se vědomí jest myšlenka, která se hledá, která se vymršťuje a vzlétá, která se rozvíjí nad každou realitu již podrobenou nebo známou, aby tíhla k nekonečnu, jež nemá pro ni ještě jména.« Ale ač jest usměrněna k nekonečnu, jež jest nad světem, a ač ve své nejhlubší podstatě jest cizí jak prostoru, tak času, »snaží se přece precisovati, sobě se prokázati a vymoci si poslušnost svým vnořením se do věcí, jež jí nemohou obsáhnouti, ji uspokojiti, ji zplna realizovati«. Nejvyšší princip myšlenky tkví ani ne tak v planém a tradičním rozlišování subjektu a objektu, jako v potřebě, kterou všichni máme, »assimilovati, co se jeví spontanně jako uspokojení a doplnění naší bytosti«. A vědomí člověkovu není nic více než »neklid, nostalgie (stesk) po tom, co není, po tom, co by mělo býti, a po tom, co by se rádo následkem toho cítilo a dělalo«. Takové jest vskutku hyblo, jež vnuká všechny její výtvoř, ať už je to umění a věda, nebo morálka a život náboženský.

Odtud pochopíme snadno, jaké mají býti vztahy myšlenky s objektem (předmětem), který jí poskytuje bod aplikační, se subjektem, který

příliš často snaží se s ní ztotožniti, s absolutnem, k němuž dychtí, a jež jí dává její otřes a rozechvění. Myšlenka jest přirozeně objektivní: necítí se v dokonalém pohodlí leč mezi těmi upevněnými výrazy, jimiž jsou věci, jež jest možno viděti, jichž se můžeme dotýkati, nebo ty věci subtilnější, jimiž jsou ideje, jež jest možno chápati. Takto se stává, že »se nám vesmír poznenáhlu jeví jako příbytek, v němž jsou rozestaveny jako nábytky rozličné předměty, jedny ode druhých neodvisle oddělitelné a pohybatelné«. Jenže stále zapomínáme, že tyto rozdílnosti my jsme učinili: jsou založeny v jistém smyslu v přírodě, avšak jenom jako perspektivy bytosti myslící, jimiž se pokouší poháněti přírodu a samu sebe. Jimiž duch realizuje svou nejhlubší touhu, kterou jest vytvoření jednoty reálna spolupůsobením členů v harmonii. Ale jakmile se aplikuje na hmotu, počíná ji již odhmotňovati: neuznává přítomnosti předmětů ve světě, leč aby vznítil svou činnost a ne aby ji blokoval (obstavil a uzavřel, ucpal, zahradil). Také jednota, která vládne ve světě předmětů, není nikdy než příbližný obraz jednoty, požadované myšlenkou: každý předmět jest pro ni jakousi realitou neúplnou, a následkem toho nástrojem pokroku, prostředkem k přejití.

Nepodaří se tedy myšlence uchopiti (pocho-

piti) svou podstatu, svůj osud a svůj cíl v předmětu, na němž se uplatňuje. Také myšlenka se obrací brzy k sobě samé, aby se pokoušela zasáhnouti ve své radikální subjektivitě společný původ vesmíru a sebe. A tak se konečně ocitáme před myšlenkou, »která se myslí ve své samotě, zalidněné vším ostatním, ale osvobozené a patrně paní sama sebe«. Subjektivní idealism jí pak dává jakýsi druh závratí, podobné závratí, která se zmocňovala Marie Baškircevoyé: »Nic přede mnou; nic beze mne ani po mně; nic než skrze mne a pro mne.« Vskutku, panství, které myšlenka vykonává nad stavy vědomí, má více jednoty a dokonalosti než panství, které vykonávala nad světem předmětů. Přece však zůstává ještě z milosti trpěná. Čím jest v tomto subjektu, v němž všechno přechází, co by byl v pravdě on sám, a jenž nepomíjí? On, jenž se domnívá, že všechno zná, jest schopen se poznati? Umírá nepoznaný, nikoliv toliko od druhých, ale od sebe sama. A jako vědomí jest překonáno pod sebou jakousi přírodou, které nikdy nevyčerpá, jest předstihováno nad sebou rozumem, který ji zakládá, jímž a pro nějž jest způsobována, a jenž jí dává popud, pohyb a život.

Tady ještě se ozřejmuje tento zákon: totiž, »že se žije, myslí, chce jenom pro to, co není a pro to, co by se chtělo, aby bylo«. Myšlenka jest

vždy rozvíňována a otřásána transcendentnem, jež jest jí také immanentní a jež jí zůstává přece nedostupným. Jest jako platonská láska dcerou Chudoby a Hojnosti. Povznáší nás k řádu reality, jenž jest zároveň vyšší a nezbytný řádu empirickému. V tomto smyslu možno říci, že tvrzení absolutna jest přítomno v hloubi každého vědomí, a že není atheistů. Neboť není myšlenky, jež by nebyla žádáním cíle, k němuž svět dychtí, a bez něhož by nemohl trvati, jež, ukazujíc nám propast mezi světem, jenž jest nám dán, a realitou, kterou náš duch očekává, by nás nezavazovala k spolupůsobení, jež nepřestává nás obohacovati, a jež by nehledala v ideji Boha, jakkoliv neúplné, a právě pro její neúplnost, princip svobody, požadavek rozhodnutí, zdroj zodpovědnosti.

Maurice Blondel tedy nijak nehodlá snižovati hodnotu myšlenky: »Jsouc zprostředkovatelkou, praví, přispívá k tomu, že sjednocuje krajnosti. Jsouc osvěcovatelkou, jest tím, co působí krásu a samu jednotu všech řádů ve vesmíru, hierarchisujících a spojujících věci viditelné a neviditelné. Jsouc sjednocovatelkou, umožňuje výměnu a jednomyslnost, ale překáží v tom, aby toto sdělování a obcování světla a lásky neupadlo v zmatek a nebylo pohlceno mělkými písčinami povrchnosti. Možno tedy říci o myšlence, že jest záro-

veň všemi věcmi i sama sebou. A ostatně: »Jest obchodováním (obcováním, stykem) vesmíru a vědomí, kde první vklad kapitálu jest půjčkou na dobrý úrok.« Taková jest tato filosofie, o níž možno říci, že jest otevřena na nekonečno, a jež, uchováme-li slova, jež nejčastěji v celém díle se ozývají, hledá pravdu, jež jest hluboce »inviscerována«*) v reálnu, a jež by měla pro nás vždy ráz jakéhosi »vydrážďování« (podněcování). A kdybychom chtěli vyznačiti podstatné rysy, na nichž by bylo možno tvořiti od nynějška jistý druh shody (akordu) mezi duchy, řekli bychom, že je to možno, kdyby se chtěla překonati trojí oposice: jednak oposice realismu a idealismu, protože myšlenka, místo aby nám skýtala prosté obrazy, zasahuje do reality a nepřestává ji poháněti a povyšovati; jednak oposice empirismu a racionalismu, protože rozum není ani vyučováním, odvozeným ze zkušenosti, ani přímo řečí Boha, nýbrž zprostředkováním immanentního a transcendentního; konečně oposicí študovaných chytráků a prostých, protože výkony intelektu a hnutí lásky vyjadřují totéž přiznání naší nedostatečnosti a tutéž výzvu k nekonečné přítomnosti, jež ji nepřestává oplodňovati.

*) I a t. viscus, viscera, útroby, střeva.

Z franč. J. F.

HANS CAROSSA: Wage dich wieder hervor....

PRABÁBA

Odvaž se zase ven vyjít,
stříbrná tváři poledne!
Všichni jsou venku na žních.
Všechno jest, jako bývalo.

Ještě cukrují hrdličky na střeše
v reji purpurových noh,
a květiny modré jako vzduch
ovívají v oblouku dvěře.

Promluv k mladému stromu
u pramene stále bublajícího,
a po okenní pavučině
okolo posvátného pavouka

sklouzni do své úmrtní světnice!
Nemysli na zpráchnivělá utrpení!
Hleď, kde vzdýchajíc scházíš (mizíš),
dýchá kvetoucí děcko!

Ó jak klidně se vznášíš
v lehkém zrůžovělém spánku!
Hýbá ručkama, cítí
svého růstu blízký pramen.

Oblej je blahem duchů!
Teď otvírá oči plné snu.
Mžourá skrz tebe v den.
Usměje se a zase usíná.

Pozdrav užovku v síni!
Ještě po ní krajáč libě páchne.
Tam se nasycena plíží ven.
Cítí a bojí se tě.

Chytře se odtud táhne ztajenou stopou
do svého tmavého zemiště (oblasti).
Tu leží pod jeskynním kamenem
poklad, který jsi zakopala.

Hledělas do vzdálené doby.
Předpovědělas válku a pád.
Kdy jsi strádala a schovávala.
Had ví o tom.

Chová na pokladě své mládě.
Otočí se kolem něho noc co noc
jako zázračně posilující prsten.
Často nesmírně to zlato řinčí.

Z němč. J. H.

Max Mell: Malířská legenda

Kdysi, na jedné ze svých potulek, odpočívaje v chládku, díval jsem se na velké i malé obrázky, které pokrývaly stěny vysoko položeného poutního kostelíčka v Korutanech, jehož jméno sotva bylo známo dále nežli v nejbližších údolích. Byla na nich naivním způsobem vyobrazena zázračná poutěmi vyprošená uzdravení a zachránění. Zrak můj padl na obraz, který byl zřejmě nejstarší; ostatní byly asi během času pověšeny k němu, až ho ponenáhlu docela uzavřely, neboť neměl nic společného s jejich vyobrazeními a nemohl sem býti darován ani u příležitosti nějakého „zasnoubení“. Díval jsem se naň se stále rostoucím zájmem. Postavy stály na něm sice poněkud ztrnule a prozrazovaly, že malíř náležel selskému světu, ale nebylo na něm ani jediné, která by nebyla projevovala svůj vlastní život: oči svítily mocně ze zřetelně a obzvláště vykreslených obličejů, a z krojů a náradí nemluvila toliko obraznost, nýbrž v celku bylo i cosi básnického v pojetí postav, takže jsem si, sestupuje lesnatou roklinou, v níž hlasitě šuměly vody, obraz ten jako pěkné a potěšu-

jící setkání ještě mnohokrát před svým vnitřním zrakem zopakoval.

Když jsem se pak později jednou na něj zeptal mladého učenice, který dobře znal umělecké poklady své domoviny, velmi dobře se naň pamatoval a jmenoval mi umělce, kterému se tento obraz připisuje, ale také upírá, vysvětlil mi i souvislost jeho s obrazy podobnými a odkázal mne na jedno ovšem nespolehlivé vypravování v jedné staré knize z doby barokní, která jest zachována již jen v několika málo exemplářích, ale která pro zajímavosti z dějin kraje, v ní ovšem v hrozném nepořádku zaznamenané, jest stále velmi vážena. Měla název „Kärntnerische Tandelmarkt“, a v ní jsem se o onom obraze dověděl toto:

Před dávnými léty, brzy na to, když nápadný zázrak byl přechodně zvýšil počet poutníků, kteří navštěvovali tento kostelík, vrátil se domů po několikaleté cestě na zkušenou mladý člověk, syn tohoto kraje. Byl v cizině jako malíř, mnoho uviděl, mnohému se naučil. Jeho otec míval nedaleko odtud dům, a že měl štěstí, zanechal synovi dům a malé jmění. Pro své umění byl nově příchozí uvítán s úctou, a brzy se našly příležitosti, při nichž

mohl ukázati svou dovednost. Ale časem se též ukázalo, že tento muž a lidé se nějak k sobě nehodí.

Měl drsnou, uzavřenou a někdy zase prudkou povahu; stalo-li se někdy, že zasedl také za stůl v hospodě, vedl naduté a rychle vzkypující řeči, ze kterých bylo viděti, že pohrdá mnohými věcmi na zemi, které u jiných lidí byly ve vážnosti; nebyl s nikým spřátelen, nikoho nemiloval, také se ničeho nebál, chodíval v každé době, zvláště ale za bouřlivých nocí a v zimě v horách docela sám, mluvil sám se sebou a zdál se býti rozháraným; zkrátka už v jeho hustých černých vlasech a jeho žhoucích těkavých očích bylo mnoho, co nahánělo strach. Ale kdo si chtěl nechat něco vymalovat, přišel přece jen vždycky k němu; brzy i lidé ze vzdálených končin, takže práce neměl nikdy nedostatek. Měl-li namalovati na zasnubní obraz nebo jinou nějakou pamětní desku dejme tomu nějaké neštěstí nebo veliké nebezpečí nebo nějakou obludu, tu to vždy vyhlíželo načisto strašlivě; hořící dům nebo příval povodně, divá bouře nebo lavina byly vždy namalovány tak opravdově, že lidem z toho běžel po těle mráz, a když

jednou kterési dítě začalo žalostně křičeti při pohledu na draka, kterého namaloval na jeden obraz Svatého Jirí, nevěděl radostí co počít, hlasitě se smál a mínil, že se mu to podařilo.

Při tom byli lidé s jeho malováním velmi spokojeni, neboť přestálá zla nemohla pro ně nikdy býti vypodobněna dosti hrozně. Jenže vedle nich Panna Maria, nebo nějaký svatý patron anebo Nejsvětější Trojice ve svatozáří, kteří, jak už bylo zvykem, trůnili nad takovými událostmi, vyhlíželi obyčejně velmi uboze; byli velmi malí a vzdálení, a člověku jaksi bylo těžko je chváliti; ba vyhlíželo to docela, jako by se někdo byl pokoušel je smýti. Lidé si toho dobře všimli a mluvilo se o tom; a k tomu přibýlo ještě to, že lidé dobře věděli, že vaří také všelijaké vodičky, pomocí nichž, jak předstíral, snaží se najíti nové barvy, ale po pravdě jistě chce dělati zlato; a mnozí ho začali podezřívati, zda snad přece není ve spojení s temnými mocnostmi, s nimiž třebaš v Benátkách uzavřel spolek; neboť ve vlašských městech se dalo všelicos, co se lidem v horách nelíbilo. Ony mocnosti možná že mu za svou pomoc při jeho pracích dokonce položily podmínku, že musí svaté postavy na obrazech ne-

chávatí docela malé a neznatelné, kdežto úklady, které ony lidem strojí, že musí malovati tak, aby je bylo na kostelních stěnách velkolepě viděti.

Ale tomu konec konců věřilo jen málo lidí; lidé uvážili, že obrazy se přec světí, a při tom přec jistě všechno zlé, které by se snad do nich vkradlo, zmizí; a nějakých zlých znamení nikdo nespapřil. Rádi ho ovšem neměli a nelíbilo se také, že hospodařil sám a že lidem sice dovolil vstoupiti do své dílny, nikdy ale do jiných prostor svého domu.

Jedné neděle v postě, když bylo právě po mši, přišel k němu starý sedlák z hor, vyňal z kapsy zcela schátralý a v několik kusů již rozpadlý list, rozvinul jej, přidržuje ho blízko k očím, neboť již velmi špatně viděl, a rozprostřel jej pak před malířem na stole. Malíř si ho velmi pozorně prohlížel a řekl: „Jest to mědirytina, co s tím chcete?“ Sedlák mínil, že obraz už dlouho nevydrží, on ale by chtěl, aby zůstal na statku, tak jak jej zdědil, a zdali by mu ho nemohl nově namalovati. Malíř zase, že by mu to mohl udělati jen na dřevě v barvách, zda by s tím souhlasil. A když sedlák slyšel, že by to pak bylo velmi trvanlivé, byl s tím spokojen.

Na listě byly vyobrazeny světské stavy, postava vedle postavy, a pod každou bylo, jakoby jejími ústy vyřknuto, napsáno, k čemu jest na světě určena. Byl tu papež; pod ním stálo: Vládnu vám všem. Úředník měl výrok: Nařizuji vám všem. Lékař: Léčím vás všechny. Sedlák: Živím vás všechny. Voják: Chráním vás všechny. Mnich: Modlím se za vás všechny. Handlíř: Podvádím vás všechny. Děvče: Svádím vás všechny. Potom jako poslední postava byla namalována smrt se slovy: Požnu vás všechny.

Malíř vyobrazil všechny tyto postavy v nádherných barvách, ale jako poslední nenamaloval smrt, nýbrž hrůzu nahánějící postavu ďábla a pod ní napsal: Přijdu si pro vás pro všechny.

Sedlák se přišel podívat, jak se obraz vydařil a přivedl s sebou svá vnoučata, která ho obyčejně všechna provázela do kostela a která byl poprvé nechal čekat před dveřmi, protože ještě nevěděl, zda malíř přijme jeho zakázku. Když nyní viděly před sebou dobře známý obraz, skvící se pestrými barvami, křičely všechny rozkoší a radostí, že se tak krásně podařil a že budou mít něco tak krásného na svém statku; a děd zprvu polekán se smál,

že jim to tedy udělal vhod, a přiblížil svou bílou, jako v kostele obnaženou hlavu docela těsně ke každé jednotlivé postavě a nápisu pod ní. Mládež ale mnoha výkřiky o závod ukazovala na každou postavu zvláště; o každé mluvili, a nejmladší hoch pravil se zářícíma očima, že nejvíce se mu líbí voják, tak krásný prý má vous a kalhoty a pušku. Druhý hoch prohlásil, jemu že se nejvíce líbí papež a nemohl odvrátiti očí od jeho trojnásobné koruny. Třetí byl všetečný mladíček, který se již díval děvčatům po lýtkách, a tomu se nejvíce líbilo děvče, že bylo pěkně buclaté a mělo tak červené tváře. Jedno děvčátko, které bylo trochu bojácné, řeklo, jí že se nejvíce líbí lékař ve svém černém taláru. Dědeček jen pokyvoval a řekl, že na pohled je přece jen nejhezčí sedlák, ten že všechny živí a aby si jen hleděli sedlačiny a zůstali hodní. Všichni ale byli zajedno v tom, že se jim úředník, handlíř a ďábel ani dost málo nelíbí. Jenom nejstarší děvče dosud vůbec nepromluvílo; bylo to ušlechtilé stvoření se svítícíma hnědýma očima a převyšovala celý ten hlouček vzrůstem i chováním. Ta obraz dosud jen klidným pohledem zkoumala. Posléze se obrátila na dědečka a řekla: „Je ti to tedy vše-

chno vhod a milé, dědečku, jak to tuhle pan mistr na obraze postavil?" „Všechno tak vhod a milé“, přikývl dědeček, „a je z toho velmi pěkný obraz!“ „Pak se musím vás na něco zeptat,“ pravilo děvče k malíři a ukázalo na starý rozpadlý obraz. „Vy jste nám namaloval na obraz místo smrti ďábla; smluvili jste to tak s dědečkem?“ „Nikoliv,“ odvětil malíř a vzdorně pohodil hlavou, „to se mi tak zachtělo a teď se mi to moc líbí.“ Tu se děvče do tmava zardělo a po krátkém mlčení zdvihlo hlavu a pravilo: „Bylo umluveno, že namalujete, co jest zde na tom starém listě, a o nějaké záměně podle vaší vůle nebylo vůbec řeči. Nejsme nuceni přijmouti a zaplatiti tento jako obraz, který jsme vám zadali.“ „Co se vzpíráš, dítě, když už jsem obraz přijal?“ řekl dědeček s úsměvem, „což to dobře neudělal? Já se raději dívám na ďábla nežli na smrt; s tím se člověk s pomocí Boží vždy ještě může vypořádati, ale té zubaté se nikdo nevyhne.“ „Správně jsi řekl, dědečku!“ zvolalo děvče, „a proto jste nám, pane mistře, dlužen ještě jednu postavu, o kterou prosíme. Nikoliv ďábel, který tu praví: „Přijdu si pro vás pro všechny,“ má býti posledním na tomto obraze, nýbrž musíte nám po

něm ještě přimalovati anděla a pod něj nápis:
„Zachráním vás všechny.“

Zdálo se, jakoby malíř potlačoval zaklení; podíval se na obraz i na děvče. Možná, že nebyl zprvu rozhodnut; ale co nakonec našel jako odpověď, byl rychlý a spěšně zase se odvrátivší pohled zdola nahoru a bručení, které se zesilovalo, až se z jeho hrudi vydralo skoro jako zasténání. Potom vystrčil z dílny chlapce, kteří se tam otáčeli kolem jeho láhviček a kelímků, a tím vlastně - nebylo lze tomu nerozumětí - celou rodinu.

Sousedé viděli toho dne, že se pustil do práce pln vzteku. Když příští neděli přišla dívka s jedním ze svých bratrů se podívat, prohlásil jí, že to ještě nenamaloval a ani jí neukázal, jak je daleko. Pak přišli až druhou neděli poté, ale dostalo se jim stejné odpovědi.

Potom nepřišli dlouho. Přišlo léto a tu malíř zastihl dívku na jedné salaši, kam byl vystoupil, aby si natrhal kořínků, kterých potřeboval na své tinktury; tehdy řekl s ujištěním, že teď už obraz bude brzy hotov. O Nanebevzetí Panny Marie ho už viděli hotový. Malíř přidělal dřevěnou desku, o níž bylo nutno obraz zvětšiti, s takovou dovedností,

že stěží bylo co poznati; a anděl byl takový, že všichni ztichli a jen se naň dívali, a čím déle se dívali, tím méně se jim chtělo upustiti od tohoto pohledu. Měl ve svých rysech něžný a při tom rozhodný a pevný výraz, vlasy držené čelenkou splývaly mu zářivě na ramena, jeho postava stála vysoko s jakousi jemnou, úslušnou hrdostí na světlých oblacích, za nimiž prosvítaly hvězdy, a nad tím stálo: „Zachráním vás všechny“. Děvče se dívalo s jasnou vděčností na malíře, který před ní klopil zrak; a vždy znovu vrtěla hlavou, jako by nemohla uvěřiti tomu, co viděla vlastníma očima. Také si neodepřela potěšení a sama odnesla obraz v obalu nahoru na statek a teprve tam ho pustila z rukou.

I přicházelo pak mnoho lidí k nim, aby se podívali na obraz, a všichni byli v tom zajedno, že se mistrovi ještě na žádném obraze nepodařila tak líbezná postava jako tento anděl, a ti, kteří o něm špatně mluvivali, byli zahanbeni. Nedali si však vymluvíti a ujišťovali, že poslední týdny slyšeli často v noci v jeho obydlí veliké a divoké hlomození, a od jitra Nanebevzetí Panny Marie že jest zeď nad jedním oknem tak začerněna, jako by se tamtudy byla

vyploužila nějaká začazená potvora a jeden tvrdil, že pod tím oknem našel štětec, který měl úplně černé štětiny, a když ho vzal a vhodil do kamen, vzplanul výbušným plamenem.

Bylo však pozorovati, že se malíř ponenáhlu mění; nestal se sice méně mlčenlivým a nepřístupným, ale jeho tváří vládl brzy tak mírný pohled a hluboký klid, že ženy se často potají naň dívaly, aby se tím potěšily.

Na obrazech, které mu lidé dávali malovati, nebyl už k strašlivým a děsivým věcem přidáván žádný nový odstín, ba spíše bylo všechno prostší a zdálo se, že už to na obraze není hlavní věci. Naproti tomu byla často sláva, svatí, svatí patronové a Nejsvětější Trojice vypočtení na obraze s podivuhodnou velebností a mocí a vysílali své světlo do výjevů bídy a v propasti zhouby a poblouzení. -

Potom se oženil; jeho potomci žili ještě až do nedávna v onom kraji, do jehož hojně navštěvované svatyně byl v pozdější době přenesen také onen obraz, který byl namaloval pro starého sedláka.

Z němč. Otílie PASTOROVÁ

JACQUES DE LACRETELLE :

Předmluva k románu „Sarn od Mary Webbové

Bojím se velmi, že hniha Mary Webbové není podle vkusu této doby. Líčí krajiny a mravy, které jsou stejné za všech časů, ale které jsme trochu ztratili s očí, neboť rozjímání a soustředování ducha nemají teď skoro místa v našem životě. Obrazy z venkova, příběhy o sedlácích jsou teď v naší literatuře jakýmsi odvětvím románu exotického. Čtenář v nich zdaleka nehledá prameny přirozené, nýbrž dívá se na díla tohoto druhu jako na vypravování o cizích krajinách, a zajímá ho to jen potud, pokud mu to poskytuje nezvyklé dojmy.

Dojem, který mě upoutal k románu Mary Webbové, byl docela jiný. Čím dále jsem četl, tím více se mi zdálo, že se každou chvíli shledávám s nějakým viděním, že poznávám jistou cestu, že se silně vkořeňuji do přírody.

Nevykřikoval jsem, když jsem přečetl na příklad líčení venkovského pohřbu nebo popis rybníka: »To je krásné!« Říkal jsem si především, že kdybych byl viděl jít po cestě pohřební průvod, kdybych byl rozhrnul rákosí na břehu rybníka, byly by se mi jistě dostaly do popředí tytéž obrazy. Pomyslíl jsem si, že i jiní možná ucítí při

četbě této knihy podobné souzvuky, přese všecku vzdálenost od této podívané, a to mě pohnulo, abych rozšířil její známost i ve Francii.

Dále mě sblížil se *Sarnem* ještě ten důvod, že v něm cítíme dílo zrozené z rozjímavého mlčení a z vnitřního rozechvění. Vidění přírody, pozorování citů, všecko tam prozrazuje znamení oněch velkých okamžiků samoty, kdy duch, přitahovaný zároveň nejrozsáhlejšími záhadami vesmíru a nejmenšími nadějemi našeho života, tvoří opravdu svou drahocennou látku. Víme ovšem, běda, že se nám nikdy nepodaří rozřešiti tyto záhady, ani řídití bezpečně náš osud, něco nám však v takových okamžicích říká, že *hoříme*, a každý pohled, každý výraz utvořený v stavu této horoucnosti si zachová nejasnou stopu věcí nepřístupných našim smyslům.

Tato uhadovací schopnost, toto vášnivé pronikání do jiných oblastí jsou patrné v celém vypravování *Mary Webbové*. Žila v málo známém kraji Anglie, v »kraji příliš starém, aby byl skutečný«, píše sama, »v kraji, kde měly lesy, selský statek, kostel na konci rybníka vzhled tak starobylý, že se zdálo, jako by vycházely ze snu.« Procházívala se bezpochyby sama okolo jezer nebo uprostřed obdělávaných polí a snila o svém životě s nadějí, která byla, jak se zdá, dlouho zklamávána. Znenadáni se zastavovala před mo-

čálem, před leknínem, před vázkou, a pouhým soustředěním mlčení a své emoce rvala z těchto věcí jejich tajemství. Anebo si ji představuji v odlehle místnosti podobné sýpce a plné jablek, z které udělala útulek své *Rue Sarnové*. Stojí tam nehybně, vykládajíc si praskání trámů a všechny vzdechy, které vycházejí ze starých příbytků. Občas jde k vikýři, uvidí někde světelný odlesk, uslyší ozvěnu. A odlesk i ozvěna utvoří ihned v jejím duchu jakýsi tajemný žebřík Jakobův, na jehož konci se objeví symbolické vidění, z kterého vzejde pro ducha osvícení jako ze zázraku.

Její kniha je jako utkána. Niti ztěsnané jedny k druhým a zkřížené všemi směry, to jsou vůně, které cítila v lesích a na lukách, křik ptáků, dojmy zrakové, které přijímala z květin a z oblak. Po této stránce je to kniha podstatně ženská, tím více, že ve vypravování není vůbec hospodárnosti a obrazy jsou někdy kupeny nad sebe. Avšak těmito ustavičnými obrazy a dojmy a tímto uměním velmi ženským, lehounce potřeštěným, se jí daří stavět příběh tak solidně, jako nejsilnějším románovým spisovatelkám Anglie viktoriánské.

Její postavy mají zřetelné obrysy, jejich city jsou dobře odlišeny, jednotlivé výjevy jsou zpodírány tak pevně jako George Eliota. To je bezpochyby zásluhou venkovského základu autorčina a mimo to, právě tak jako u George Eliota,

zásluhou silného záměru mravního, který podporuje a organisuje obraznost.

Víme, že tyto vlastnosti jsou dnes trochu v nevážnosti. Plánovitě hloubení díla se nepočítá za nic a je-li příliš viditelné, stane se dílo pochybným. Romanopisec nesmí vládnout svými osobami, nýbrž má si nechat vládnout od nich, ba dokonce od toho, co je v nich nejméně určitého. Vůle nemá odůvodňovat zápletku, která zůstává podrobena jakýmsi spikleneckým silám. Socha nejdokonalejší, Emma Bovaryová na příklad, zůstane navždy jenom sochou, totiž bude hřešit jednotou venkoncem konvenční.

A přece hledat jednotu charakteru je nutností našeho ducha. Jakmile jsme postaveni před živoucí bytost, směřuje naše rozumové úsilí přirozeně k tomu, abychom ji pronikli, definovali, zařadili podle jejích převládajících rysů. Nejjemnější duch analytický skládá samočinně rozložený trs. Proč by romanopisec jednal jinak vzhledem k svým osobám? Nežádám od něho ovšem, aby se nikdy neodchyloval od této jednoty, tak jako by psal celou svou knihu s prstem na jediné značce, avšak jakmile povolí konvenci v tom, že tvoří vymyšlené osoby a vede je, zdá se mi nevyhnutelné, aby znal aspoň zevnitř řídící principy, které je mají k činům.

Ostatně to, co se jmenuje konvencí, mě zaráží

teprve tenkrát, když je to znamením nuzoty nebo bázně. Mohu velmi dobře připustit, aby duch hodný tvorby zkusil svou sílu a rozvinul svou originalitu podle uznaných vzorů a typických citů. Jste-li jiného mínění, nezbyvá vám než spálit značnou část našeho literárního kapitálu. Nuže, Mary Webbová není ani chudá ani bojácná. Nemá nijaké náklonnosti k tvrdosti nebo k cynismu, ale když vidí přicházet zlo, neuhne a otevře směle oči. Nemá zajisté daru Emilie Brontëové, tohoto anděla nenávisti, který může chodit po rožni, jak dlouho chce, poněvadž vzbuzuje dojem, že se ho oheň nedotýká. Když se jí však naskytne pojetí zla, tak jako v Gedeonu Sarnovi, vede svou osobnost bez třesení až na konec jejího osudu.

Konečně dýchá z toho díla něco, co není vzácné v románech anglických, ale co takřka nenalézáme ve Francii: pocit trvání. Za postupujícím románem lidských bytostí je román času, který prchá, dějiny dní, které mizejí a mizejí s tváří lhostejnou, jasnou nebo tragickou. Uvésti v souzvuk tyto dva protivné pohyby, ukázat, jak je první ustavičně utvářen a opotřebováván druhým, jest důležitým činitelem pro vzbuzení iluse. Dostane-li se mi této iluse, obětuji rád jisté stopy konvence v podobě románových osob nebo v zrození citů. A mám za to, že Mary Webbová doved-

la podivuhodně stvořiti tento soulad, právě tak jako se jí podařilo vzbuditi na každé stránce dojem věcí smrtelných, aniž vnukla nechuť k životu.

Nežli jsem se věnoval této knize, nevěděl jsem, jakou poutavou věcí je práce překladatelská. A nemám na mysli jenom praktickou gymnastiku, filologické postřehy, úzkostlivé odvažování myšlenky a výrazů: mluvím o proniknutí do uměleckého díla. Takové dílo se vám rozvíjí a utváří v rukou. Když dospějete asi doprostřed úkolu, vidíte je jako moře širé a proměnlivé, buď bouřlivé a vzedmuté zrána nebo klidné a ploché vpozdvečer nebo zčeřené drobnými vlnkami. Proud nadšení, chvíle ochablosti, malé lsti, to všechno se vám stane tak zřetelným, jako kdybyste odměřovali tělesným okem vyřazení a umdlévání tvůrčí inspirace. Je možné, že jenom neprodukující umělec, vášnivě oddaný svému umění, má tak důvěrný styk s hudbou, kterou hraje.

Co se mne týče, má v mých vzpomínkách čas, který jsem věnoval »*Sarnovi*«, týž zřetelný obrys jako cesta do cizích zemí. Postupoval jsem zvolna před krajinami knihy; hledáním a zkoumáním slov se mi vrývaly do paměti mnohem silněji nežli jiné, které jsem viděl tisíckrát tělesnými očima; střídání ročních období, tak dobře pozo-

rované Marií Webbovou, mi je ukazovalo ve všech podobách; měl jsem dojem, že jsem nabył půdy a obrátil ji pluhem.

Věnoval jsem se té práci právě v Anglii, v hrabství Surrey, které je jako prvním polem před branami Londýna. Odcházel jsem často na procházku do polí s hlavou plnou pastvin, stohů, rákosí, a bylo mi opravdu, jako bych se díval na přírodu novými očima a s jinou citlivostí, naroubovanou na moji. Vzpomínám si na jeden stoh slámy, který jsem viděl z dálky za jednoho krásného letního večera. Byl tak pěkně udělán a třpytil se tak zlatě, že jsem si umínil jít blíž. A jak jsem jej obcházel, všimnul jsem si, že není celý, že s jedné strany ho bylo kus ubráno. Zastavil jsem se před tou krásnou zkomolenou formou se stejnou lítostí, jako kdybych byl měl před sebou rozkouskované lidské tělo. Sláma nedávno ukrojená měla čerstvější barvu. Můj dojem byl takový, že jsem odvrátil oči a zachvěl se, jako bych zahlédl sklouznout po těle ostří palaše.

Ano, byla to opravdu veliká a daleká cesta, kterou jsem udělal za těch několik neděl. Pocítil jsem dokonce úzkostlivou žádostivost člověka, který si říká, že už se možná nikdy nevrátí k věcem, které v té chvíli tolik miluji; a poněvadž chůze neuspokojovala dosti rychle mou touhu po objevech, vystupoval jsem na střechu některého

z těch *busů*, které projíždějí anglickým venkovem. Odtamtud jsem mohl obsáhnout tento venkov líp nežli s kteréhokoliv jiného vozidla. Ony *busy* na vysokých nohou, avšak úzké, projedou právě tak dobře po cestách, kde vám přejíždějí přes obličej větve stromů, jako po širokých silnicích, které rozdělují pole. Všude mě doprovázelo vidění Mary Webbové, zvětšené mým tápáním a přezkoumáváním. Veliký osamělý strom, zahrada osázená růžovými proskurníky, nízký živý plot, rusá hladina obilí mi vrhaly v letu slova, která byla jako klíči k pochopení jejich příběhu. Myslil jsem na to místo, kde Mary Webbová přirovnává přírodu k veliké otevřené knize, nad kterou se kdekdo sklání, ale která je napsána tajnou abecedou. Jenom jí mám co děkovat, že jsem z té knihy něco rozluštil.

Mary Webbová nenapsala své dílo v Surrey, nýbrž v Hampsteadu, londýnském předměstí, položeném na návrší, velmi lidnatém a málo veselém. Předtím žila třicet let, to jest až do svatby, ve svém rodném hrabství Shropshiru, které sousedí s krajem waleským. Pocházela z nepatrné rodiny (její otec byl venkovským učitelem) a nebylo jí snadno se vdát, protože byla znetvořena

tělesnou vadou,*) právě tak jako Prue, hrdinka *Sarna*.

Jaké bylo její mládí, to tušíme při četbě této knihy. Měla ráda domácí krb, zahrnovala láskou děti, bytosti choré, zvířata, měla však také zálibu, kterou její okolí považovalo takřka za podivínství, totiž zálibu v přírodě a básnických objevech, které nacházela v samotě.

Tato směs velkomyslnosti a divokosti, smutku a optimismu je dobře patrná v tomto úvodě, který napsala k své knize:

Chtít ztělesnit, byť jen na okamžik, tu melancholickou věc, kterou jest minulost, jest jako pokoušet se sevřít do náručí fialovou barvu vzdálených obzorů. Ale podaří-li se nám to, jakou sladkost vdechujeme! Sladkost podobnou jemné a prchavé vůni, která vychází z jarních květů, uschlých mezi pergamotou (?) a vavřínem. Jak vytrysknou, aby při četbě starého pergamenu - »mému drahému dítěti mé tabulky a můj prsten« - nebo ze zežloutlých dopisů, prosáklých ještě svěžím a čistým citem, ačkoli inkoust je už smazán - »a teď dobrou noc, předrahé srdíčko, a ať tě Bůh zachová ve štěstí!« Ta přítomnost, která byla tak skvoucí pro ty bytosti - jak se nám zdá dnes bledá!

*) Měla vole.

Minulost jest jen přítomnost, která se stala neviditelnou a bledou; a proto jsou její záblesky a její šepoty tak neskonalé drahocenné. My jsme minulost zítřka. Právě v tomto okamžiku klouzáme jako ony obrázky namalované na pohyblivém ciferníku starobyklých hodin: loď, dům, slunce a měsíc, kytice. Ciferník se otáčí, loď stoupe a znovu se ponořuje, žluté slunce se schovává a my, kteří jsme byli novota sama, my nabýváme čarovného kouzla svým zmizením.

Vrčení kolovrátků ustalo v našich obydlích, neslyšíme už ani pedál thalewského stavu, ani živý a hedvábný šumot létajícího člunku, ani přerývané rány lovu. Avšak naše obraznost si je představuje a dělá z nich melodickou a romaneskní píseň.

Patří-li věci minulé životu venkovskému, je snazší o nich mluvit, neboť v tomto životě je stálost a spojitost, která zkracuje rozlohu věků.

Shropshire je hrabství, kde se udržela krása a důstojnost věcí starobyklých. Měla jsem to štěstí, že jsem se narodila a byla vychována v jeho kouzelném ovzduší a že jsem si udělala na statcích i v chaloupkách mnoho přátel, jejichž vzpomínky a řeči zanítily mou obraznost. Měla jsem také to štěstí, že jsem žila ve společnosti takového ducha, jako byl můj otec: ducha plného starých příběhů a starých legend, které nepochá-

zely z knih, ducha, kterého obohatila živá příchynost k lesům a polím tím mocněji, že takřka neměl vyjadřovacího prostředku.

Manželství sice vneslo do života Mary Webbové štěstí, ale nikoliv blahobyť. Vzala si učitele, který byl zamilován do venkova právě tak jako ona, a když ho poslali do města, vzdal se povolání.

Vrátili se tedy oba do Shorpshiru a pokusili se tam hospodařit. Šlo ovšem o podnik velmi skrovný. Mary Webbová chodila v trhovén dny sama pěšky do sousedního města, prodat tam výrobky malého hospodářství.

V té době se jala psát, jest však vzhledem k síle a poesii jejího vidění pravděpodobno, že měla po celý život v hlavě postavy zcela vytvořené.

Její první román *Golden Arrow* (Zlatý šíp) vyšel v roce 1915. Sklidil mnoho chvály, právě tak jako romány pozdější, a to přimělo manžely, že se usadili v sousedství Londýna a literárních kruhů. Úspěch peněžní však se nedostavil a tři následující romány napsala Mary Webbová v tísní. Poslední, tenhleten, byl uveřejněn v r. 1924 pod titulem *The Precious Bane*.

Toto dílo jí ihned získalo pozornost čtenářstva. Hmotná odměna přišla trochu pomaleji. *)

*) »Precious Bane« byl korunován v r. 1926 anglickým komité pro Prix Femina-Vie Heureuse.

Člověk by byl řekl, že její drahý rybník Sarnský zůstával skryt očím světa uprostřed mlh a trojnásobného kruhu leknínů, rákosí a modřínů, kterým jej umělkyně, zamilovaná do svého předmětu, tak dobře obklopila.

Sama nepoznala této krajiny v její slávě. Umřela šestatřicetiletá v roce 1927 a teprve později se rozprodala mnohá vydání »Precious Bane«, teprve mnohem později mluvil ministerský předseda pan Baldwin o této knize v jedné parlamentní řeči jako o jednom z nejlepších románů anglické literatury.

„Prière et Poésie“

Dostalo se mi do ruky 19. vydání této knížky, a to nedávno po vyjití prvního; tedy úspěch a skoro sláva. Otvírám, čtu zde, onde, listuji a opět čtu, a nerozumím. Totiž rozumím co píše, ale nevím, co chce. A zdá se mi, že vidím a cítím něco jiného, a tento dojem už mne neopouští po další robotě čtenářské: že totiž pan akademik v sutaně sice ví, co chce, ale nemá, co by řekl. Je to vpravdě stará koketa, jak jej nazval Maurras, literární koketa, lhostejná k c e s t ě, p r a v d ě a ž i v o t u, ale »úspěchu« nenasytná. Pan abbé je duch jalový až běda, impotence až odporné. S falešným úsměvem vám podává zahalené pravdičky, kterým svět a ďábel říkají nuance. V opalisující šedi relativity se skrývá buďto nic nebo banalita jako bobek v bavlnce nikde myšlenka podaná přímo, nebo aspoň s váháním a okolky, jak činí duchové příliš opatrní, ale mající něco na srdci. Gesto Pilátovo se opakuje s důsledností až dojemnou, div si mydlením ručky neodře náš sladký abbé. Cítuje toho i onoho, světce i básníky, a dbá, aby to byli buď velmi velicí a slavní, anebo hrozně neznámí, které ve dnech nudy vyhrabal z archivů (nudí se asi stále,

hlavně ve svém úřadě kněžském, snad jen v saloně Anny de Noailles se trochu baví). To se pěkně v díle filosofickém vyjímá, víme, erudice, přehled atd. – ale když nadíváte holoubě, dejte pozor, abyste ho nepřecpali, jinak vole při pečení pukne a není to pak už půvabné. .

Bremond je typ ducha mechanického. Celá jeho kniha je složena z více méně špatných kousků vlastního šmudlení, a pak z citátů, které občas jsou pěkné, ale hodí se do jeho krámu jako slavníci na smetiště. Nelze mluvit o Bremondově stylu. Není jednotící myšlenky, není ducha, jenž by pobádal, není záblesků improvisace, nic. Je to jalové jako Šalda, ale nemá to ani Šaldovy dikce, Šaldova bubnování v průvodu prý Musy nezodpovědné. Je to doktrinářské jako Šalda, ale Bremond je doktrinář opatrný a neumí skákat s parukami jako se skalpy okolo imaginárních ohňů verbalistického nadšení. Šalda prostě někdy baví svou trhařskou hantýrkou (co telat už se nahonil po cestách vlasti!), ale Bremond je zbabělý žabař, a nosí si suché skokany na hůlce jako jediné trofeje svých loveckých výprav. Nic don quijotského v této duši, vše vypočteno na flirt, nic zamilovaného, ani hloupě ne.

Rád bych viděl živého člověka, jenž by dokázal tuto knihu celou přečíst. Jsou to pseudo-analysy ještě pustější než tasemnicové prósy

Proustovy, a preparátor vášní Mauriac se vyjímá jako básník vedle této mumie (bez jakékoli důstojnosti egyptské a starobylé).

Což je dovoleno slibovati chléb a víno - Priére et Poésie - a podávat řezanku ze všemožných pohrabků, navoněnou chemickými fialkami?

Ani stopy po opravdové architektuře díla, po růstu a vývoji myšlenky, byť se to v poslední kapitole pokoušelo o jakési závěry, ať už pěstění vlastního, nebo sesbírané z autorů, kterým přitakává jako dřevěný »dědek« tesařů, když si s ním děti hrají. Toto na ukázkou: »Básníci jsou jako poloviční světci; nejvybranější smysl duchovní a svědomí nejzbabělejší.« Co tomu říká Valéry? Nebo vás častuje kuriozním tvrzením, že hluboký rozdíl mezi mystikem a básníkem je v tom, že mystik není nucen sdělovati co poznal, a básník ano. Jakoby nebylo mystiků-básníků, a básníků, kteří nejsou mystiky, a kteří mlčí. Bremond asi nemá ponětí o skryté tvůrčí práci umělecké, která je aspoň stejně důležitá jako inspirace - pro dílo ještě důležitější. Tato činnost a moc ducha je hrozným tajemstvím, a podmínkou, bez níž není tvorby, byť i někdy zůstala podvědomou. A je zde i práce, která předchází inspiraci, tajemný růst milosti sycené vlhou naděje až do sladkého vypuštění. Kolik lidí je schopno přímo vnímati poesii, v přírodě a v ži-

votě, a přece neschopno tvorby! A kolik mystiků nám zanechalo veledíla, kolik jich bylo vpravdě básníky a tvůrci! Necháme-li mimo diskusi otázky čistě theologické, je mystický život, nebo můžeme býti, zdrojem básnické inspirace vedle mnoha jiných zdrojů, a to je vše. Ovšem zdrojem nejvznešenějším, protože nejhlubším.

Když jsem četl Bernanosův román *Imposture*, několikrát jsem si vzpomněl na Bremonda. Není to abbé Cénabre? Řekl bych, že ano - ale abbé Cénabre se pokouší o sebevraždu, zahlédnuv děsivé prázdno ve své duši . . . , dokázal by to Bremond? Oh, ne. K takové sebevraždě je třeba jistého opovržení samým sebou, a na to by se Bremond nezmohl. Má se příliš rád. A to je mým podstatným rozdílem mezi odhodlanějším autorem *Života Taulerova* a naším žalostným tanečníkem mezi vejci.

BOHUSLAV REYNEK

ADMINISTRAČNÍ ZADINA:

t. j. vypisujeme z novin, vyřizujeme korespondenci, vyklizujeme špatnosti a podobné obtížné věci

Obtížné, ne že bychom nebyli žádostivi zvědět něco nového, ale v jakém neřádstvu (rozumí se: neřádstvu novinářů!) třeba se hrabat, aby se to našlo!

Obtížné, ne že bychom rádi s přátely a bližními neobcovali, ale nemáme dosti vyjadřovacího umu, abychom jim odpovídali ušlechtilé, podle míry lásek našich, o čemž necht' nepochybují!

Obtížné, neboť toho, co třeba vyklizovati, je tolik, že na všechno nestačíme, a že této metařské práci můžeme se věnovati jen zhruba, snažíce se vykliditi, co zatím nejvíce překází.

Jsme nuceni však pracovat i věci obtížné, neboť stav nezaměstnaných není ještě natolik státem placen, aby jej bylo možno naplno přijmouti jako »dobré místo« s dobrým svědomím.

Hlubší příčiny krise. (Poznámka k létům 1930—?).

Diagnosa krise praví, že jsou tu dvě příčiny, skutečné a poslední: jednak je to normální (!) střídání se tučných a hubených let a jednak jde o důsledky hluboké změny v stavu bílého plemene. Tato zpráva spočívá ve faktu, že není již bývalé výbojnosti, že lidé, kteří v minulém století šli na dobývání nových končin emigrací, nejsou již ani schopni ani ochotni k této průkopnické akci. Než by dneš-

ní Angličan šel farmařit do prázdné Kanady, která by poskytla skromné živobytí, sedí raději doma a běře podporu v nezaměstnanosti. Kdyby mužové bílého plemene byli bývali takto stařečtí v minulých stoletích, nebylo by severní Ameriky, aťe za to by bývala přišla dnešní velká nezaměstnanost daleko dříve . . .

S tímto zjevem *počínajícího* stárnutí bílého plemene souvisí druhá příčina nezaměstnanosti, již je útěk z venkova do měst, hlavně do velikých. Je to zjev obvyklý v dějinách všech stárnoucích národů. Bylo to již v starém Řecku. V starém Římě již r. 150 po Kristu nabízel stát opuštěnou půdu venkovskou zdarma každému, kdo by ji obdělával; ale nenašel se nikdo, neboť lidé dávali přednost životu v Římě na útraty státu před těžkou prací zemědělskou.

Diagnosa praví, že tyto dvě příčiny jsou chorobami stárnoucí lidské konstituce, kdežto racionalisace, prohlašovaná celkem za hlavní důvod nezaměstnanosti, je jen přechodným neduhem, věcí, která po velkém poklesu počtu obyvatelstva bude prý dokonce dobrodiním. (?) Dr. BORSKÝ, v novinách z 29. května 1932.

Poslanci a slivovice: Ostravsko a Valašsko. Obecní úřad ve Valašské Bystřici obdržel v minulých dnech od p. poslance Emanuela Vencle, ředitele hospodářské školy v Rožnově p. R. a vedoucího činitele republikánské strany, přípis tohoto znění: »V Rožnově pod Radhoštěm dne 19. července r. 1935. Ctěná obecní rado. Před jednáním o udělení mimořádné podpory na stavbu šesti jubilejních měšťanských škol zaslal jsem do Prahy zásilku slivovice za obnos Kč 918.-. Z tohoto obnosu připadá na Vaši obec

částka Kč 153.-, slovy: jedno sto padesát tři koruny, kterýžto obnos račte obratem přiloženým složným listem zaslati, abych mohl účet za slivovici p. Minařovi v Lutotíně vyrovnati. S veškerou úctou Emanuel Vencel, poslanec.« Obecní zastupitelstvo ve Valaš. Bystřici o dopisu jednalo. Zástupce agrární strany se hlásil, že je proti, jiný zástupce žádal, aby se to vůbec nebralo na vědomí a zástupce lidové strany žádal protokolovati a požadavek zamítnouti s poukazem, kolik by ta slivovice stála, kdyby všichni poslanci a senátoři všech stran poslali podobný účet. Je známo a jisto, že pracovaly pro obdržení subvence všechny strany. K věci nepřipojujeme žádných komentářů. Jsme zvědaví, jak se zachovaly obce: Horní Bečva, Zubří, Nový Hrozenkov a j.

Láska k srdci vede žaludkem. These Národních listů z 22. března 1936. Týká se to manželek, aby uměly vařit a tím si dobyly lásky svých mužů. Nedaří-li se jim to, tu a tam se chápou vařeček i páni manželé a dobře to zastanou. Jenže pak, protože podle Erasma Rotterdamského milování takové v opačné cestě chodí zase od srdce až k rozkroku, mají to buržoové na krátké vedení, jsou vždy ohroženi ohněm, a nejhorší při tom, že nevědí, v kterou stranu se to chytne.

Z loňské vánoční nadílky. Ctihodné Mater M. Kláře, generální představené Kongregace Sester Nejsv. Svátosti v Čes. Budějovicích: pozdravení s přáním Pokoje od jeslí Páně! Titulujete mne profesor, což jest asi věci cti. A na té jistě záleží, když začneme myslet o *pravdě* cti. Proto pokládám za svou povinnost vyvésti Vás z klamu: Ve cti stavu profesorského jsem se bohužel neudržel.

Co se týká účtování dp. † P. Karla L., o tom, mluvě za sebe, nic nevím. Jsem též v jistém řádu, a ten mi brání prohlížet majetkové poměry. Finance u našeho podnikání jako vedlejší věc jsou odděleny, v tom smyslu byste se musely obrátit na finanční administraci DD. Moje plavba jest celkem dobrodružná, jak na moři dnešního života ani jinak nelze, neboť z Evangelia víme, že dosti má den na své zlosti. Však také včerejší Váš list jsem musel důkladně zaspát, což, Bohu díky, se mi natolik podařilo, že jsem dnes schopen této rozumné odpovědi. Se vši vážností. (14. ledna 1936.) J. F.

»Mrtví,« napsal Stevenson, »měli by býti hájeni proti vlastní bezstarostnosti.«

V textech dobrých děl vůbec vyskytnou se často nejasná místa, jež potřebují výkladu a objasnění. Proto také první náš vydavatelský podnik nazván byl »Knihy a Exegese«. Již tehdy měli jsme na zřeteli více studium než zakládání nějaké nakladatelské a knihkupecké živnosti. Přicházejí nám časté dotazy na některá místa v textech, které jsme sami vydali a jednotlivě odpovídati nelze. Nevyřízená korespondence – k naší bolesti! – se hromadí; na sekretáře nemáme, neboť tolik dnes Vědy, spravedlivě konané, nevynášejí. Zařizujeme tedy nový tvar živé konkordance k synthetickému řešení věcí nejasných a k doplnění poznání věcí již projednávaných. Ukázky již jsme předvedli v některých ojedinělých listech a ve větším článku o *intuici*. Dnes vysvětlujeme nebo rozvinujeme pojem *Velamen*, jemuž kdosi nerozumí v Bloyově Poutníku Absolutna.

Orientační lístky bibliografické. V nich se jeví po-

všechný obrys Studia; toto perpetuum mobile bibliografie každý si sám snadně pořídí na listky formátu $7\frac{1}{2}$ cm $\times$ 12 cm. Ať jsou lístky z lepšího papíru, na nichž se hladce píše, jež dobře stojí, a jsouce ostře zaříznuté, snadno se v drážkách zásuvek pohybují. Na ně se zaznamenává všechno domácí hospodaření s knihou (cena, zda váz. či neváz., bibliofilské zajímavosti, jakosti ručních papírů, individuální zvláštnosti jako podpisy a věnování autorů, pohyb cen toho kterého svazku na knižním trhu a p.). Předvedli jsme již dosti ukázek těchto nejprimitivnějších záznamů. Rádi bychom těmito lístky oznamovali všechno, co zařazujeme do Studia ze starších i novějších děl. Ale dokud se nerozšíří odběratelská obec Archů, pravidelně na nich oznamujeme zatím, co sami podnikáme v Kursích a Dobrém díle.

Rádistům jsem neodpověděl. Nejsm totiž tak naivní, abych se domýšlel, že lečjakým povrchním škorpením a novinářskými polemikami budeme řešiti nejdůležitější akutní problémy Moci a Práva. Přišel jsem k nim s určitými návrhy čistě technickými, vnějšími, a ne s vnitřními ideovými. Vybízel jsem je vroucně a s všemožnou trpělivostí, aby nehabali národním statkem, jímž jest jistě drahý papír a tisk na věci efemerní,¹⁾ aby se rozhodli pro naše praktické studijní metody s archy a listy, s nimiž se po jednotlivu dobře pracuje jako s literou (saz-

¹⁾ V Československu se vůbec rozmáhá záliba ve falešných okázalostech: drahá byrokracie, mnoho generálů, skvěle placené učitelstvo, pomíjející tisk na krásném papíře jako Řád a Filosofická revue.

bou) po objevu Gutenbergově, neboť možno stále třídit podle studijní látky, čímž nastává samovolné, přirozené a pohodlné třibení hodnot, zkrátka, aby přihlíželi k prvotním strukturám Studia, jak toho vyžadují moderní psychologické vymoženosti Diltheyovy, Kruegerovy, Dwelshauversovy a j. Oni však mají na zřeteli jen »akci« své strany, a my nejsouce šplhavci Moci, o strany se vůbec nezajímáme. »Theoreticky je to pravda, ale prakticky nemožné,« říkali, nevědouce, že mluví jako Lenin: »Unser früheres Programm war theoretisch richtig, aber praktisch undurchführbar.« Mám to odkudsi opsáno německy, a to mi stačilo, abych ho ze Studia vyklidil.

Noviny jsou dvojí: 1° záchodové a 2° do záchodu se méně hodící. Těmto posledním se říká časopisy a revue. Dávají si rády jména všelijak ozdobná: Hvězda, Moravanka, Akord, Lumír, Řád, Neděle, Na Hlubinu atd. atd. Jména ta se často mění, ale podstata zůstává táž: Sešívají do sešitů, co si vyberou z tvorby, dodávané od spisovatelů, kteří mají bídu, i kteří si dobře žijí, čímž se snoubí plodnost s kapitály. Jsou to celkem zatracené útvary moderního nepořádku, vyumělkované složitosti zájmů tam, kde nám jest žádoucí prostota, vetešnické páte přes deváté, kde my milujeme pevný řád k usnadnění Studia.

Žurnalismus vede k ledajakosti i ve věcech nejdůležitějších. Je to opravdová neřestnost ducha, záhubnější než neřestnost tělesná. Proto shledávání a zaznamenávání krásného a vznešeného, čeho žurnalismus jen si lízne ve svém denním přecházení od stolu na záchod a ponechává pak propasti nepaměti, jest práce velmi potřebná. Doklad

k tomuto oboru Snahy (čili Studia) čtu právě v zajímavé knížce Josefa Thomayera, *Z lidské biologie a jiná prósa* (Unie v Praze 1920), na str. 70.: »Dosti často potkám se s českou knihou nejrozmanitějšího obsahu, zejména však belletristického anebo historického, o jejíž existenci jsem neměl potuchy. Časopisy české, které čtu, ji nezaznamenaly a nějaký orgán pro bibliografii pohříchu nemáme.

Přál bych si věděti, kam konečně tato okolnost povede. Jisto jest, že jednou literární historik při sbírání materiálu k dějinám české literatury k ustrnutí svému pozná, že existují knihy, o nichž nevěděl. Tím dána bude literárním historikům nová úloha k práci.

Cestovatelé pomalu vymizují. Znenáhla budeme mít mapy generálního štábu pro celou zeměkouli a nebude naděje na objevy neznámých krajů.

Myslím proto, že znenáhla nastane badání o neznámých knihách českých.

Nebude to práce nevděčná.

Také pro kulturní význam české literatury na škodu nebude.«

Mám prý aspoň »zhruba« odpověděti dr. Braitovi, jenž pěstuje sport nebezpečný: vozí se v neckách na hlubině a chtěje zpracovati křesťanství v něco moderního, analyzuje slavné mosaiky starých chrámů, skládá je jejich emaily a sklíčka na různé slaměnky a opálky, podle barev, doufaje tak *poznati* krásu těchto podivuhodných výtvorů. Ted' se pustili do díla Leona Bloye, a jako někdejší jeho vydavatel měl bych arci »zhruba« se ho zastat. Ale, prosím vás, co může laik, když páteři, reprezentující Hlubináře, jdou ze spolkových schůzí, z přednášek, z táborů

študentek¹⁾ tak udření, či roztržiti nebo nervově ztupělí (obyčejně, když se připozdívá, což jest okolnost celkem polehčující), že majíce potřebu, nepozdvihnou ani hlavy, aby se podívali, kde vlastně jsou, a šcijou proti kathedrále? Trapný casus! Svatý Bernard prý léta nevěděl, jaké krásné malování se nad ním vznášelo na stropě refektáře, kamž denně chodíval. Že by však tohle beznadějné počínání duchovních Hlubinářů (čí? koho? čeho?: Hlubinářů!) mělo stejné příčiny jako u tohoto světce, lze, myslím, směle pochybovati.

Jest Jaroslav Durych taky hlubinář? Nemyslím. Mám právě v rukou »Váhy života a umění«, dokument jeho degenerace. Tu a tam pěkné stránky, ale celkem četba trapná: stálé mudrování, v němž »ano« a »ne« jsou patlány dohromady a hranice jejich tērchovány s ledabylostí a povýšenou benevolencí jako při pivě po dobré večeři; stálé houpačky všelijakých problematik, únavné stejnoměrné kýhání a komihání, až se o vás pokouší oční zákal - ale k Hlubinářům se nehlásí. Jest jinde. »Podrobil pochybnostem theorii o genialitě, předmětem jeho pochybností se stal Barbey d' Aurevilly . Ovšem též možno, že símě či kvas toho byl už od mládí v jeho povaze a osobě« (str. 149).

Tolikéž myslíme i my. Prodlel asi delší dobu na škole Pennewipově, jak o ní píše Multatuli: »Na jeho škole,

¹⁾ Dr. Braitó kázal letos dívkám, tábořícím na Křemešniku u Pelhřimova, a v hovoru, »maje hore nosom dierky«, projevil o naši krásné knížce Pouvourville-ově (Svatá Teresie z Lisieux) svůj soud: »Co chcete, vždyť je to taková nicotka.«

kde podle tehdejšího naivního zvyku seděli vedle sebe hoši a děvčata, učilo se - nebo se mohlo učit - čtení, počítání, psaní, vlasteneckému dějepisu, zpívání žalmů, šiti vlnou, pletení, známkování prádla a náboženství. To všechno bylo v rozvrhu hodin, ale kdo se vyznamenával nadáním, pílí a poslušností, tomu se ještě nadto dostalo vyučování v dělání veršů, v umění, v němž měl Pennewip velkou zálibu.« Multatuli, jak známo, aby se sebe strásl zhoubné vlivy takové školy, ujel na ostrovy tichomořské. P. Durych k stáru si opakuje její úlohy, zvláště co se týká básnictví a přidává k nim zkušenosti zkroušeného stáří. Studený d'as, který ho k tomuto sepsání podnítil, jistě šňupe. Možno tak souditi z občasných velkolepých kýchnutí, jako z pepřových bomb, až se hlava otřásá, čímž dostává »studium snadno význam kladný a záporný«. Jenže chtěje býti ryze moderní, nedopřává, abychom po staru řekli »Pozdrav Pán Bůh«, nýbrž střepává s umouňených stránek těchto kalendářových rodových zápisků, co se utrousilo se šňupce, sám si unyle přeříkává: »Diky Bohu za vědomí slabosti a omylnosti; bez tohoto vědomí byl by člověk buď nepokojným nadutcem nebo studeným d'áblem« (str. 65). Oh nikoliv, nebojte se, na takové traktaci nenalítu: Durychovy Váhy života a umění jsou jinde než v tomto fňukání, že tak pozdě si vzal starobní pojištění. Ostatně sám na téže stránce dokládá, že »i básník může určovat a vysvětlovat jen *omezeně*.«

Nepřijímá se, zpět! Tak jest razítkem fialově přetisknuta obálka jistého kursu, který bývalý student ústavu, teď znamenitý lékař, historik a politik, poslal na adresu: »Slavnému ředitelství státního gymnasia v Třebíči«. Kurs

jest ryze vědecký, a byl poslán darem »do knihovny prof. sboru«. Dárce to vlastní rukou připsal na první stránku svazku a plným jménem se podepsal, i bydliště, i datum, kromě toho »s úctou veškerou«, ač já bych to byl udělal s menší mírkou úcty. Je to asi pravidelný postup na všechny knihkupecké dodávky: vezme se razítko, přitiskne (tolik mají co dělat s tiskem, o němž studentům vykládají, že je to velmoc), a hodí zpět na poštu. Možná, že to dělá hned školník, dole u brány těchto vzdělávacích ústavů. Kterýsi pan ministr financí usiloval o snížení platu učitelstvu, že prý to tak dál nepůjde. Nevím, jak pořídil. Za sebe přeju koryto plné všem, kdož jsou těchto »míst« žadostivi. Rád mám s každým dobrou vůli, neboť »každý chce bejt živ«.

Vážení pánové Sekretariátu »Živnostenské banky«. K příkrému Vašemu dopisu dovoluju si Vás upozorniti, že úřední pořádky Živnobanky nejsou pro mne nějakým majestátem. Mám jen na světě osobní vztahy a s různými institucemi jen takové, jež mi vyhovují a jsou mi nápomocny v mých snahách kulturních. V Živnobance octl jsem se takřka bezděčně. Kdysi jsem požádal o půjčku p. ředitele dr. Preisse (známost bibliofilská, »knížecí«) a on, asi k vůli pohodlí, otevřel mi úvěr v Živnobance bez jakýchkoliv záruk. Nebyla to od něho neopatrnost, nýbrž jistého druhu šlechetnost, když dal jen na mé slovo. A také pokud sám ji řídil, spokojovala se splátkami *podle možnosti*: někdy většími, někdy menšími, častějšími i po delších lhůtách, ba jednou jsem měl dluh úplně vyrovnaný. Tedy jak kdy Pán Bůh dal. K nějaké pravidelnosti splátek jsem se nikdy nezavazoval. A najednou žádáte

»se vši určitostí, aby celý dluh byl v brzku plně vyrovnán«.

Z toho usuzuji, že p. dr. Preiss již banku pouští s osobního dozoru a ona miní pracovati i se mnou jako dobrá mašina, bez ohledu na dosavadní výsostné jeho ručení; v tom případě slušelo se, abyste byli vytkli ve svém listě tento důležitý moment v jeho životě, protože jen jeho *osobě* mám co děkovati za to, že mi v Živnobance úvěr byl povolen. Ostatně, dluh je dluh, »krví psaná blána«, ať bližnímu, ať bance, ať Satanáši, jenž dohlíží přísně na všechny peněžní pořádky, - a nám dlužníkům nezbyvá než platiti. A že i Živnostenské do haléře zaplatím, v tolik boží slitovnosti plně důvěřuju. S veškerou určitostí

J. F.

Jiná facetta dneška. Z dopisu z vých. Čech: Nedávno zde v K. jistý vážný občan, řemeslník, sestárlý ve své práci, byl navštíven zvláštním způsobem. Měl nevinnou osobní zálibu, po léta pěstoval harcské kanáry, a toto ptačí hospodářství se mu velmi dařilo, takže se mu rozhojnili až na 300 kusů. Ale ostatní v rodině to rádi neviděli, a nejvíce na milé ptáčky nevražil jeho syn - inženýr. A ten si vyčíhal vhodnou chvíli, zotvíral klece a všechny kanáry vypustil okny ven do přírody. Se sestrou pak malá holátka - bylo jich na 60 - nacpali do džbelíku a polili vroucí vodou. Otec byl z toho všecek zoufalý a neví se, zda tuto ránu přečká. Inženýr je »bez vyznání« a nepřátelský katolíkům.

Dobré slovo od přítele. Když jsem dostal poslední zasluku knih od Vás, četl jsem ovšem nejdříve Dupréela. Skvostné! Je vidět, že pracuje-li věda řádně, t. j. nechce-li v první řadě dokázat, že není nad ni, čili když nechce mít

jen »recht«, jako hokyně v předměstí, ale jde jí o poznání, o pravdu, je vždy v souhlasu s katolickým náboženstvím. Titul je ovšem tak odstrašující pro moderní lidi, kteří chtějí »plně žít« a ne se odříkat, i pro dnešní také katolíky, kteří jsou přesvědčeni, že »Bůh toho tolik nežádá« (Bloy), že knížka najde málo nadšenců. Vědecky se tu ověřuje paradox křesťanství, že kdo »všeho« se zřekne, vše obdrží. (Emanuel FRYNTA.)

Taky jeden, který chtěl plně žít. Vypravuje p. katecheta: Pan ředitel přišel na večer z procházky, udělalo se mu nevolno, a za půl hodiny skončil. Bylo to tak náhlé, že jsem plně chápal zmatek v jeho domácnosti. V dobré vůli, chtěje být též nějak nápomocen, pustil jsem se obětavě do mnohých jednání, dbaje hlavně toho, aby byl pohřeb přiměřený jeho hodnosti. Ani jsem se neměl kdy naobědovat, s takovou horlivostí jsem se do toho vložil. A tu když jsem byl v nejlepším, přijde paní ředitelová a oznamuje mi, že se rozhodli jinak, že dají nebožtíka pohřbit žehem, t. j., že ho spálí. Tak to bývá. On byl z chudé rodiny, vzal si bohačku, a jistě se nenadál, do jakých rukou vkládá svůj osud. Bude spálen. - Zamýšlím se o moderní vymoženosti takového spalování. Předně ztrácí se z organického oběhu mnoho dusíku. Na to jsme již jednou upozornili. Ale i buržoa se tu ocitá v jisté nevýhodě. On si totiž z jakýchsi tradičních zbytků spravedlnosti rád zjišťuje, zda nebyl nebožtík na příklad otráven, nebo jinak zprovozen se světa. Dosavád mohl vždy mrtvolu vykopat a prohlédnout, zda v ní nejsou patrné stopy otrušíku, modřiny, boule, nalomené kosti, natržená kůže, zkrátka zvěděti, zda nebyl spáchán, čemu ještě i on říká, zločin.

Ale co teď, když žehem všechny stopy násilností dopouští zahladit? V popelu se může hrabat do syta a pak, nemusí vždy člověk pojít bez předchozího lékařského ošetření; vůbec se nerado vidí, když někdo trpí a zavádějí se zabití »ze soucitu«, což lékaři umějí i bez soucitu. Oh, buržoo, všechno se ti viklá, všechno se ti z rukou vymyká, a byť bys byl sebe lepším ekonomem, likvidacím Smrti se neubráníš!

Zřejmý zásah Prozřetelnosti. Mohu opravdu Živnobance zaplatit. Poděkování ručiteli: Dovoluju si Vám, vážený pane zakladateli Živnostenské banky, oznámiti pro mne velmi radostnou událost. S pomocí pana Vojtěcha Cveka, správce školy v Dlouhé Brtnici, bude můj dluh 2251 Kč v Živnobance v brzku plně vyrovnán. Jsem si plně toho vědom, že tento úvěr bez jakýchkoliv záruk byl mi otevřen jen Vaší laskavostí, i děkuji Vám tímto za trpělivé čekání. V úctě J. F.

Napřed buňka a teď doktor z Vinohrad. Navštívil nás nepředvídaně a naráz přednáší zvučně a s bohatými řečnickými gesty o vývojové theorii. Byli tu i jiní hosté a bylo se třeba chovat šetrně. Spisuje prý nějakou morálku. Člověk prý musí dělat dobře a pak bude dobře. Chvillemi za řeči se zdá, jako by měl chuť spasiti svět. Upozorňuji však na oběť, bez níž to nebylo možno ani Bohočlověku a kterou by jistě i on musel přinést. Tohle už vůbec nechápe. Nemaje dosti vhodných společníků, abych ho použil k hmatatelnému projevu nějakého dobra též pro sebe, propouštím ho v celém obleku; nepožádal jsem ho ani o vydání peněženky. Zůstavil jen směšno tak zvané theorie vývojové: Byl kdysi buňka (ukazoval to,

jako by právě jemu ta první buňka seděla na dlani) a teď je doktor na Vinohradech. Děti však dává vychováti ve víře katolické. Až dospějí, ať prý si samy další věření rozhodnou.

Jiné obžerství. P. Jakub Deml zvykl si chlastu slavomamu a teď ho vidíte tady na ulici v blátě. Vzpírá se sice od země posledními silami, tu a tam podá mu ruku mimojdoucí milosrdná žena, chtějíc mu dopomoci, aby se postavil na nohy. Maně jsem se k tomu natrefil i já. Poznámne, ztěžka vzezřel, upřel na mne zakalené oko, a zavrčev »ničema«, zase se oddal dřívějšímu úsilí povstati. »Tak tu ale nemůžou zůstat celou noc, pane,« pravil kterýsi dobrodinec, mocněji ho nazdvihnul. »No, už můžou?« »Já nevím, já nevím«, pronesl náš postižený básník přemítavě. »Možná, že jo, možná, že né. Kdož pak to ví?« A pak dodal s nádechem těžké melancholie: »To žádnej neví. A žádnej se vo to nestará. Žádnej.« Zdál se zmožen pathosem svých úvah. – Je to krásně vylíčen v Priestley-ho Dobrých kamarádech (čes. 1934, str. 43.). Povídal mi jednou kdosi: Není na světě nic horšího, jako vésti domů ožralu. Vrchnost je však ráda, že ještě aspoň někdo chce býti knězem.

Vyklizujeme. F. X. ŠALDA: *Demokracie se brání*. Zápisník prosinec 1933. (Niké Bezkrídlá. I.) Týž: *Umění a náboženství*. Knihovna »Snahy«, Praha 1914. Co zde ex cathedra tvrdí, mohl si dovoliti jen profesor, placený státem. Prý dogmata nemají a neměla nikdy účelu naukového; ráz dogmatu byl prý vždycky symbolický a praktický. Lidovcům záleželo na tom, zda byl F. X. Šalda zaopatřen, a bylo plesání a radování. Ale co s touto jeho spiso-

vatelskou pozůstalostí? S tímto kaňháním volného myšlenkáře, jenž o náboženství plácá jako praobyčejný buržoa, jenž po návštěvě kněze (jak svědčí Boh. Mathesius) říkal: »chtějí mě smířit s Kristem, ale já s ním nemám žádné spory. Dva tábory se hádají o mou duši, ale já mám duši svobodnou«. A to tři dni před skolem.

Též vyklizujeme, co napsal o něm F. CHUDOBA v článku *Letmý pohled na osobnost F. X. Šaldy*; Jaroslav DURYCH: *Na zemi dohořelo*; Pavel FRAENKL: *Závazek*; Pavla BUZKOVÁ: *Přítel a učitel*.

Vrchlický - Machar: *Epopeje lidstva*. Vrchlický arcit' za to nemůže, jest již nebožtík. Za to svolil k tomu Machar, čemuž netřeba se diviti. Jestit' muž státotvorný a už dávno pracuje s jedy. Bude se tím otravovat mládež. Jména ostatních ochotníků: Jiří Haller, Jan Laichter, Jan Čeněk. Studenti budou z toho dělat slohové úkoly; »v podrobnějším zpracování se hodí za mluvní cvičení«. Zapomněl si to tady jeden student a tak bylo nám přáno nahlédnouti zase jednou do působnosti nynější školy, opravdu »veřejné« v nejhorším smyslu toho slova, nemající krapet studu, nesnažící se už vůbec zakrýti svou hanbu. Příklad ideální blbosti školometů.

Také G. B. Shawa stíhají už úzkostné sny. Je to výstřižek z novin, nadepsaný: »Vážný příznak nebo nový vtip?« Myslíme, že vtip to není, nýbrž fakt, neboť je to přiměřené jeho tvorbě: Z Londýna 4. srpna. Pověstný satirik o úmorných nocích. Slavný anglický spisovatel G. B. Shaw na sebe prozradil, že mu působí vážné starosti stav nervů. Každou noc ho sužuje strašný sen, který se opakuje. Zdá se mu hned po usnutí, že je na jevišti a

že se zvedá opona. Musí zpívat nějakou arii. Hudba spustí melodii, kterou Shaw dobře zná, zapomněl však slova. Začne tedy improvizovat a zpívá naprostý nesmysl. Obecenstvo to hned zpozoruje a zuří. Na jeviště přichází strážník a odvádí ho. Končí to peněžitou pokutou - nikoliv proto, že falešně zpíval, nýbrž že se odvážil přijít na jeviště ve spodcích. (mtp)

Umění a Studium. Jedno potřebuje druhé, ale v nejzazších mezích Studium jest více práce, a to mnišská, pokorná, dostředivá, kdežto Umění jest rozvinutí zářící stránky ducha ku podobenství ranního větru, jenž vpadá v les a praví: Spusť své hovory, vztyč listnaté své všechny prapory! Celou tuto báseň Longfellovu v překladu Vrchlického (*Ranní vítr* ve sbírce *Hostem u básníků*) možno čísti apostrofou na Umění: »Lesního ptáka peruti se tknul řka: Čas jest, abys s písni procitnul! A v dvory volal: Vstaň, kohoute, slyš, duj v zvuchou polnici svou, den tu již! Atd. - Studium vede k rozjímání v mlčení, kdežto vrcholným dílem Umění jest liturgické *Eructavit cor meum verbum bonum*, improvisace z Ducha Svatého: *Magnificat!*

Michal ZOŠČENKO

Šibal Gryška. Přeložil Josef Dýma. 1929. Nakladatelství Adolf Synek, Praha. „Veselá četba“, svazek III. Str. 208, původně za 16 Kč, váz. 26 Kč.

Revolucemi se pítahuje a sestlajje despotismus, nabývá mocí krutovláda, po případě hrůzovláda, a to nejen nad těmi, proti nimž revoluce vznikla, nýbrž později i nad těmi, kdož ji vznécují a kdo snad sami hrůzovládu vykonávali. To dokazujo historická zkušenost na všech revolučnícháích. V dobách takto rozbouřených jest však ještě mnoho lidí, kteří se revoluce činně nezúčastňují, ani nejsou přitým předmětem sočení zmítajících se matitelů sociálních kříd. Žijí občansky prostředně dále, hledajíce svůj drábežizob na tváři země, i když nedává již blahobyta, míru osuton a nátesenou. Na těch se revoluční ideologie obrší často v komických výjevch, jež bývají nejen zábavný, ale i velmi poučný jakožto ironie Boha. Takové kousky jsou na posilněnou věrnosti odvěkým legitimátám u těch, kdož vědomí jsou své dospělosti, ustavili se jako samostaný k „Svobodě slávy synů božích“, Rom VIII, 21, „shlížeje se v dokonaly zákon této Svobody“. *Žak I. 25.*

Ct. VENTURA DE RAULICA

Království Ježíše Krista. Z franč. přeložil dr. František Odvalil. Imprimatur arcibisk. konsistoře v Olomouci ze dne 14. dubna 1937 č. 5785. Podle osnovy Antonína Lískovce vytiskla knihtiskárna Václava Horáka v Prostějově. Kurs 42. v říjnu l. P. 1937. Na skladě u Marty Florianové ve Staré Říši na Moravě. Formát 16 cm × 12 cm, str. 88. Původně na lepším papíře za 8 Kč, na dřevaprostém za 6 Kč.

Pravé theologické pojednání, homilie slavného kazatele, přednesená na dvore Napoleona III. Autor praví: „Království Ježíše Krista není politické, nýbrž náboženské; není pozemské, nýbrž nebeské; není lidské, nýbrž božské; není časné, nýbrž věčné...“ Aby však bylo platné, dlužno dnes po vydání encykliky „Quas primas“, kterou se vyhlájuje svátek Krista Krále, pro nechápající demokraty doplniti asi takto: není politické, ale i pro politiky, není pozemské, ale pro zemí, není časné, ale i pro tento čas. To každý pozná, kdo srovná tuto homilii se zmíněnou encyklikou.

Knižku zdobí krásný dřevoryt Ecce homo, v lepších tištěný dvojí barvou.

Karl PFLEGER:

Im Schatten des Kirchturms.

(Ve stínu kostelní věže.) Paderborn 1933.

Dobrá, poctivá knížka. Rozjímání a úvahy venkovského faráře v ještě zachovalém německém kraji, bez jakékoli sentimentality. Činí to dojem koše jadrných, červených jablek, která se honosí neobyčejnou vůní, nejsou červivá ani nehnují. Výborná pro koledníky. Některé meditace, jako ta o sněhu nebo o dešti, jsou kusy ryze básnické. A přijdete z nenadání na odstavce, jež Vás udiví nenadálou hloubkou pohledu. - Do češtiny přeložil dr. Frant. Odvalil. Vychází v Arsích ve Staré Říši na Moravě. - B. R.

Mary WEBBOVÁ

Dům u vody. (The Precious Bane).

Román. Z angličtiny přeložila Anna Kučerová. Frontispice od Vojtěcha Sedláčka. Vytiskl a vydal v lednu 1937 Melantrich a. s. v Praze. Mimo vydání obyčejné vyšlo 5 číslovaných výtisků na ruč. papíře Vergé Blanc Pannekoek. Formát 20 1/2 cm × 13 1/2 cm, stran 296; brož. 28 Kč, váz. 38 Kč.

Též v jistém smyslu *Magnificat* Umění. Autora, jenž jest tvůrcem takového díla, třeba již vážně studovati, a za tím účelem začli jsme dobře orientujícím článkem Lacretellovým: „Sarn“ od Mary Webbové (Sarn jest titul předkladu francouzského), v této 38. dávce *ARCHŮ*.

Horace van OFFEL

Toledské kordy. Povídka. Z franč. přeložil O. Reindl. Podle osnovy Antonína Liškovce vytiskla knihtiskárna Jana Muchy ve Velkém Meziříčí. Dobré Dílo sv. 125, v srpnu l. P. 1937. Skladem u Marty Florianové ve Staré Říši na Moravě. Bylo tištěno: A 50 výtisků na ručním papíře, B 150 výtisků na velínu, C 400 výtisků na ofsetu. Formát 17 cm × 10 1/2 cm, str. 40, původně A 6 Kč, B 4 Kč, C 3 Kč.

Jest dobře občas si přečísti takovouto dobrou povídku, „příklad ze života“, plný pravdivosti. Kdo zná radiesthestii, snadno si vyloží její jinotaje. Takto nešťastná manželstva řeší se často vraždou. Nikoliv vraždou z vlnosti, nýbrž takovou, již by bylo možno nazvatí útekem z nemožného stavu, v němž se nevědomky obě strany ocitají. Přízrakovou šermířství jest vnitřní zápas skvěle vy-
zdvížen; střízlivé a prostítné vypravování dovoluje tušiti hned od začátku, že coas neblabého „víst
ve vadu“, ale vlastně neviditelná bouře se přične se skrytých koutů srdcí náhle, zčista jasna, soustřeďujíc celý děj v jednotný úder, jimž asi navždy ochrne vášnivost zúčastněných.

Autor byl nedávno jmenován členem Akademie.

Bertold BRECHT

Třigrošový román. Z německého originálu přeložil J. Zaorálek. Verše přeložil B. Mencák. Typografickou úpravu navrhl Josef Hesoun. Vytiskl Jiří Jelen na Mělníce garmondem písma Bodoni. Vydalo nakladatelství Sfinx, B. Janda v Praze dne 24. dubna 1935. Formát 21 1/2 × 14 cm, str. 352. Vázaný sv. za 35 Kč.

Skvělé umění Brechtovo „nestrhává s lidí masky“, ani nemoralisuje. Ponuré meditace jeho zločinců jsou plny rozumu, a protože je to celkem řádná demonologie, možno se z knihy poučiti o zjevech, jež nebývají v teologii teď dosti zpracovávány, ač by to bylo žádoucí. Neboť jsou tu zločinci vyššího stylu, řekli bychom *osobností*, „trestní rejstřík byl již plný, na nové hříchy v něm už nebylo místa, takže mohly být klidně páčány. Polly byla bytost zatracená a mohla si teď dovolit každou špatnost. Dospělí lidé (to ti „spřádání,“ podle názvosloví Leona Bloy) si ostatně jenom z lenosti vydržovali boha jako psa na hlídání hrců s marmeládou a pokladen v krámech.“ A tak jako Polly mudrují všichni lotři tohoto třigrošového románu. Zkrátka: předsíně pekla.

Antoon COOLEN

Romance z Brabantu. Román. (*Kinderen van ons volk*)

Z holandštiny přeložila Lída Faltová. Frontispice od Vojtěcha Sedláčka. Vytiskl a vydal v dubnu 1937 Melantrich, a. s. v Praze. Mimo vydání obvyčejné vyšlo 5 číslovaných výtisků na ručním papíře Vergé Blanc Pannekoek. („Epika“, knihovna světových románů. Rediguje Jan Čep. Svazek 8.) Formát 20 1/2 cm × 13 cm, str. 172, brož. 17 Kč, váz. 27 Kč.

Pravý realistický román 'Toho věrného a jedného realismu, v němž dýševsky Maurice Blondela, velkého francouzského filosofa, jehož dílo právě studujeme a pozvolna překládáme. Realismu, jenž neslovuje nic s pravdy a se spravedlností, ale při tom uchovává krásu všech výjevů, ať už se odehrávají v přírodě nebo v lidském srdci. Je to epika, pravda, vznešená epika venkova, ale celým dílem vanou tak libezné lyrismy. Že ji vydavatel* mohl zařadit bez rozpaků do sbírky Poezie. v Melantrichu též vydávané. Kromě toho je to pro křesťana bohatá sbírka příkladů ze života. Hned ten pan farář. Když už naši pání farář neumějí se nijak udůstojnit s theologických nauk, jež byli a jsou povinni studovati, měli by si přečíst tuto knížku, aby aspoň odkoukali mrav dobrého pastýře, jehož jedinou vadou je, že kromě v Boha věří trochu přilís na umělá hnojiva. Ale to se ztrácí v svěží zahrádce jeho ctinosti venkovského faráře. Děkuji vydavatelstvu, že mi dopřalo potěšení četby, kterou bez rozpaků zařazují do Studia, což jest naše největší pochvala a doporučení. J. F

P. Jiří SCHERER T. J.

Kazatelská pravidla. Z němčiny přeložil Ignác Bečák.

Vyšlo v září léta Páně 1937 jako 124. svazek Dobrého Díla. Imprimatur Olomouci, die 21. Juni 1937. Do tisku upravil dr. Josef Vašica. Podle osnovy Ant. Liskovce vytiskl Jan Mucha ve Velkém Meziříčí. Na skladě u Marty Florianové ve Staré Říši na Moravě. Bylo tištěno 1000 výtisků a to: A 100 na japanu, B 200 na velínu, C 700 na papíře dřevaprostém. Tisk dvojbarevný. Formát 17 cm × 11 cm, str. 32. Původně A za 5 Kč, B za 3.50 Kč, C za 2 Kč.

Z těchto *Kazatelských pravidel* měli by těžiti všichni, kdož mluví veřejně: kněží, učitelé, ministři, poslanci, jejich náhončí i duše vyprázdnující se rozhlasem. Kdyby si jich všimli, ubýlo by hodně příslovečného žvástu těchto občanských zaměstnanců. Kdo pak nekáží lidu, četbou těchto pravidel znamenitě se pobaví. Reknou si: Jak ti lidé jindy rozuměli životu a umění! Jaký rozdíl v hodnotách a snahách před pěti sty lety a dobou nynější, které právem říkáme - nic se nedivte! - před Potopou.

Velamen, v klas. lat. vélámen obal, přikrývka, pokrývka, rouška; roucho, oděv, šat. Gesto **v • l, b • l, h • l**; tedy naše baliti, haliti (holý), valiti (co se valí lat. vulgus). Hebrejské **b • l** značí ideje rozpínání, hojnosti, plýtvání, štědrosti. V obrazném smyslu duchovost, lidskou duši, světovou vůli (**v • l**). Německé walten, walzen, Welle, Wille, Wolle, wollen a p.

V církevní řeči jest používáno obyčejně jako synonymum *velum*. S přídavkem *nuptiale* značí závoj, jenž byl držen nad nevěstou při svátostném žehnání manželství.

Ve Vulgátě jest slovo to patnáctkrát:

16. Abimelech Sáře pak řekl: Hle, tisíc stříbrných dal jsem bratru tvému, to bude tobě k zastření očí přede všemi, kteříž s tebou jsou, a kamžkoli půjdeš (in velamen). *Gen 20*. Bible Svato-Václ. vykládá: za ty stříbrné ať tobě způsobí manžel tvůj zástěru na oči, k zahalení tváři, jakž to u nás obyčej jest.

33. Mojžíš dokonav řeči položil zástěru na tvář svou. *Exod 34*. (velamen).

6. (obvinou v ni archu svědectví), a opět ji přikryjí přikrytím modrých koží, a svrchu roztáhnou plášť všecken z postavce modrého a provlekou sochory. *Num 4* (velamine). Též *Num 4*, 14 a 25.

19. I vzala žena přikryvadlo a roztěfela je na vrch studnice, jakoby kroupy sušila: a tak se věc zatajila. *2 Reg 17*.

7. Nahé propouštějí lidi, roucha berouce těm, kteříž nemají přikrytí v zimě;

8. kteréžto přivalové hor smáčejí: a nemajíce přikrytí (velamen) objímají kamení. *Job 24*.

2. a chrám v něm bohatý velmi: a tam opony zlaté (velamina aurea) *1 Mac 6*.

15. Ale má-li žena dlouhé vlasy, jest jí to okrasou; nebo vlasové jsou jí dáni místo závoje. *1 Cor 11*.

13. a ne jako Mojžíš kladl zástěru na tvář svou, aby nepatřili synové israelští na tvář jeho, kteráž pomíjí.

14. Ale ztupení jsou smyslové jejich; nebo až do dnešního dne zůstává táž zástěra v čítání starého zákona neodkrytá, neb skrze Krista pomíjí, 15. i až do dnešního dne, když se čte Mojžíš, položena jest zástěra na srdce jejich. 16. Ale když se obrátí ku Pánu, odňata bude ta zástěra. *2 Cor 3*.

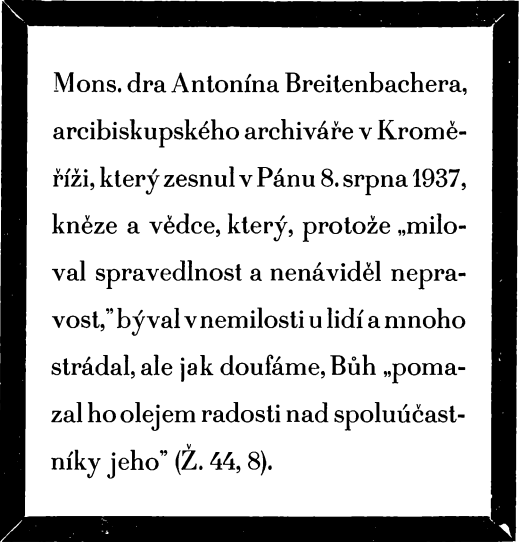
19. (naději) máme jako kotvu duše bezpečnou i pevnou, a vcházející až do vnitřku opony (ad interiora velaminis) *Hebr 6*.

20. (skrze krev Kristovu), cestou, kterouž nám začal, novou a živou, skrze oponu, to jest skrze tělo své. **t. 10.**

16. jako svobodní, a ne jako majíce svobodu za zástěru zlosti, ale jako služebníci boží. *1. Petr 2*.

Velamen Židů co nevidět přejde na křesťany. Leon BLOY: *Poutník Absolutna*, 6. srpna 1910. Vztahuje se na *2 Cor 3*, 15: i až do dnešního dne, když se čte Mojžíš, položena jest zástěra na srdce jejich.

Prof. dr. Josef Vašica, jenž přesídlil z olomoucké fakulty na vysoké školy pražské, věnoval na Dobré Dílo 100 Kč k uctění památky svého přítele

Mons. dra Antonína Breitenbachera, arcibiskupského archiváře v Kroměříži, který zesnul v Pánu 8. srpna 1937, kněze a vědce, který, protože „miloval spravedlnost a nenáviděl nepravost,“ býval v nemilosti u lidí a mnoho trádal, ale jak doufáme, Bůh „pomazal ho olejem radosti nad spoluúčastníky jeho“ (Ž. 44, 8).